

Невік беларусаў у польшчы

http://niva.iig.pl redakcja@niva.iig.pl

Nº 3 (2540) Γ

Год L

Беласток, 16 студзеня 2005 г.

Цана 2,00 зл.

2

Напярэдадні праваслаўных Каляд парламент, дакладней, Сейм, завяршыў працу над законам аб нацыянальных і этнічных меншасцях і аб рэгіянальнай мове...

Тастамент Яцка Кураня

Заявы і іншыя чыноўніцкія дакументы можна будзе падаваць у дванаццаці гмінах на беларускай мове, калі толькі такую волю будзе мець мясцовы самаўрад, значыць, лакальная рада. На такой жа мове павінен надысці адказ. Калі ўедзем у адну з тых гмін, не павінны нас здзіўляць табліцы, на якіх, апрача польскіх, будуць памешчаны назвы на беларускай мове. Так будзе, калі больш чым палова яе жыхароў выкажацца за такой прапановай.

Напярэдадні праваслаўных Каляд парламент, дакладней, Сейм, завяршыў працу над законам аб нацыянальных і этнічных меншасцях і аб рэгіянальнай мове. Працы над ім працягваліся ледзь не 15 гадоў. Адным з яго інспіратараў быў Яцак Курань, дэпутатам-спікерам — падляшскі дэпутат ад СЛД Яўген Чыквін. Зараз пасля апошняга галасавання над 30 папраўкамі Сената сказаў ён "Ніве":

— Закон важны перш за ўсё ў сферы самаадчування меншасці. Сейм, найважнейшы орган польскай дзяржавы, гарантаваў меншасцям права на захаванне ўласнай мовы, культуры і традыцыі. У кантэксце пануючага ў меншасных асяроддзях пачуцця горшасці і асіміляцыі, цяжка не ацаніць каштоўнасць гэтага факту.

Закон называе, што такое меншасць. Запісана ў ім м.інш. неабходнасць пражывання меншасці ў Польшчы больш чым сто гадоў. Вось вакол закону прабягала да апошняй хвіліны галоўным чынам вакол акрэслення працэнтнага парога, які датычыў бы ліку жыхароў няпольскага паходжання, які мае абавязваць у гмінах, дзе змогуць быць уведзены двухмоўныя назвы, напрыклад, мясцовасцей (пасля таго, як выкажацца за гэтым найменш палова жыхароў) ды вакол ужывання (вусна і пісьмова) мовы меншасей (як дапаможнай) у гмінных установах. Першапачаткова меў гэта быць васьміпрацэнтны парог. Пасля Сейм па заяве Грамадзянскай платформы (РО) акрэсліў яго аж на 50-працэнтны. Урэшце ў Сенаце (большасць у ім мае лявіца) быў дасягнуты кампраміс і абедзве палаты Парламента пагадзіліся на 20 працэнтаў. У Польшчы, а дакладней на Падляшшы, згодна з апошнім перапісам, датычыла б гэта наступных гмін: Гарадок, Бельск-Падляшскі (горад), Бельск-Падляшскі (гміна), Орля, Гайнаўка (горад), Гайнаўка (гміна), Дубічы-Царкоўныя, Кляшчэлі, Нараўка, Нарва, Чаромха, Чыжы.

Пасол Яўген Чыквін паабяцаў у сваёй роднай Орлі паставіць двухмоўную шыльду на свой кошт — чакаем

Змаганне за запісы працягвалася яшчэ ў час апошняй, начной сеймавай дэбаты.

Збігнеў Сасноўскі ад ПСЛ грымеў:
— Парламенцкі клуб ПСЛ не даваў ніколі і не дасць згоды на раздзіранне РП. Мы рашуча выказваемся за тым, каб адкінуць усе папраўкі Сената, які любой цаной хоча прафарсіраваць антынацыянальныя запісы, якія замест спалучаць, раздзялялі б.

Станіслаў Гудзоўскі ад Лігі польскіх сем'яў (LPR):

— Я баюся, што трэба будзе зраўняць правы палякаў у Польшчы, каб роўныя былі нашы правы з правамі прышэльцаў або і гасцей [! — М. Х.], якіх прынялі мы пад наш дах, у польскі дом.

Найбольш актыўны праціўнік закону, дэпутат Ежы Чарвінскі з Каталіцка-нацыянальнага руху (RKN) выклікаў амаль буру:

— Прозвішчы гэтых здраднікаў польскага інтарэсу, якія прагаласуюць за пранямецкімі папраўкамі, расславім так, каб тлумачыліся са сваіх галасаванняў перад выбаршчыкамі.

Змагары за закон, з-па-за СЛД, пераконвалі:

— Нацыянальныя меншасці дзякуючы гэтаму закону атрымліваюць сваю канстытуцыю, свой жалезны ліст, гарантыю, што змогуць у Польшчы не толькі жыць, працаваць, але таксама свабодна развіваць свае звычаі, і мову, — пераконваў Ян Быра з Польскай сацыял-дэмакратыі.

Прытым дадаў:

— Гэты закон гэта нейкім чынам здзяйсненне тастамента вялікага паляка і вялікага патрыёта Яцка Кураня.

Закон аб меншасцях разам з сенацкімі папраўкамі, што выклікала ўжо меншае рознагалоссе, а што надзвычай важнае для меншасных асяроддзяў, устанаўлівае між іншым супольную камісію ўрада і прадстаўнікоў названых у ім дзевяці нацыянальных і этнічных меншасцей. За датацыямі да меншасных мерапрыемстваў, часопісаў і г.д. могуць хадайнічаць па-за адкрытым конкурсам. Старацца за тое могуць таксама польскія арганізацыі, якія дзейнічаюць дзеля меншасцей альбо распаўсюджваючыя іх культуру. Куратары асветы будуць абавязаны папулярызаваць у школах культуры меншасцей.

Пасля канчатковых, шматмесячных дыскусій і галасаванняў можна сцвердзіць, што прыхільнікамі закону былі клубы Саюза левых дэмакратаў (SLD), Польскай сацыял-дэмакратыі (SdPl), Уніі працы (UP), Народнадэмакратычнай партыі (PLD). Грамадзянская платформа (РО) спачатку была рашуча супраць. Канчаткова большасць дэпутатаў ад Платформы выказалася за законам. Падзеленая ў думках засталася быць Самаабарона. Адчайнымі праціўнікамі аказаліся быць Права і справядлівасць (PiS), ПСЛ, Ліга польскіх сем'яў (LPR), Каталіцка-нацыянальны рух (RKN) і іншыя дэпутаты атаясамліваючыся з крайняй правіцай. Цяпер закон чакае подпісу прэзідэнта.

Мацей Халадоўскі

Між Захадам і Усходам 🖝 2

Віктар Сазонаў

Людзі, святкуючы Ражджаство і сустракаючы Новы год, спадзяюцца, як заўсёды, што наступны год будзе лепшым, прынясе ім поспех і дабрабыт. Кожны Новы год мы зычым сабе, родным, блізкім, сябрам, каб усё благое засталося ў старым годзе, каб надыходзячы год быў лепшым за папярэдні, і хоць на момант самі шчыра верым, што так яно і будзе...

Канец тапаніміі

Яўген Мірановіч

Мясцовы біскуп у 1993 г. сказаў нават, што да 1989 г. ніякіх беларусаў у Польшчы ўвогуле не было, прафсаюз "Салідарнасць" прымаў пастановы не дапусціць ніякіх беларускіх назваў да афіцыйнага ўжытку. Як заўсёды знакамітыя беластоцкія публіцысты зараз прыпаміналі, што Польшча — дзяржава аднае нацыі; і тады каму патрэбныя беларускія назвы? — пыталіся. Самі давалі адказ: "для некалькіх інтэлігентаў" (чытай: нацыяналістаў)...

Экалагічны турызм 🕳 4

Аляксей Мароз

— Турыстаў прыцягваюць да нас свежае паветра, спакой і цішыня. Мае госці найчасцей хочуць добра псіхічна адпачыць, — гаворыць Раман Кіндзюк. — Часам прыязджае многа турыстаў і рашаемся браць іх на начлег у свой дом. Некаторыя госці не любяць гатэляў, цікавяцца нашымі коцікамі, сабачкамі і кураняткамі...

Навагодні падарунак 🕳 9

Фонд "Царкоўная музыка" прапануе нам выслухаць на кампактным альбоме найцікавейшыя творы царкоўнай музыкі ў выкананні найлепшых хораў XXIII Міжнароднага фестывалю царкоўнай музыкі Гайнаўка 2004, які праводзіўся ў Беластоку 25-30 мая 2004 г. ...

Беларускія спартсмены 🖝 10

Уладзімір Хільмановіч

Нашы плыўцы губляюцца як вада скрозь пальцы. Яшчэ раней у Нідэрланды з'ехала Алена Рудкоўская — чэмпіёнка і бронзавая прызёрка алімпійскіх гульняў 1992 году. Пасля сканчэнння кар'еры яна выйшла замуж у краіну цюльпанаў, нарадзіла там дзіця. А самы славуты беларускі плывец Сяргей Каплякоў ужо даўно жыве і працуе ў Расіі...

Каляды з Новым годам паміж Захадам і Усходам

Мінуў 2004 год. Праляцеў як адзін дзень. Здаецца, зу-

сім нядаўна сустракалі яго, а ўжо час развітвацца. Людзі, святкуючы Ражджаство і сустракаючы Новы год, спадзяюцца, як заўсёды, што наступны год будзе лепшым, прынясе ім поспех і дабрабыт. Кожны Новы год мы зычым сабе, родным, блізкім, сябрам, каб усё благое засталося ў старым годзе, каб надыходзячы год быў лепшым за папярэдні, і хоць на момант самі шчыра верым, што так яно і будзе. Але гады толькі працягваюць тое, што было раней. Яны яшчэ больш уцягваюць у зробленыя памылкі, аддаляюць ад той дарогі, на якую калісьці мог павярнуць. Але яны ж памнажаюць і тое, што ўдалося здзейсніць. Само сабой надыходны год нічога не зменіць у жыцці чалавека. Толькі сам чалавек, калі зазірне ў мінулае, прааналізуе яго і зробіць адпаведныя высновы з пражытага, можа штосьці змяніць.

На жаль, глядзець у мінулае не так проста. Ды і не ўсім хочацца. Там безліч памылак, няздзейсненых мараў, незрэалізаваных мажлівасцей. І ўсё ж будучыня ёсць толькі ў таго, хто добра помніць сваё мінулае.

У Беларусі сустракалі Новы год без асаблівага натхнення. Казалі, што святочнага настрою не адчуваецца. Маўляў, каб не гарэлка, то даўно ўжо спаць ляглі б. Толькі ў дзяцей праснуўся ваярскі дух іх славутых продкаў. Не зважаючы на забароны, яны заранёў накуплялі петардаў, і цалкам былі "падрыхтаваны" да сустрэчы Новага года. Арсенал іх узбраення быў такі, што не кожнае сучаснае войска мае. Гадоў семдзесят таму, пакуль чалавецтва не прыдумала вадароднай бомбы, з такім узбраеннем можна было б хутка заваяваць увесь свет. Стрэлы і грымоты не змаўкалі тры дні і тры ночы. Адна петарда бухнула каля майго акна, дык мне здалося, што гэта ядзерны ўзрыў.

У дарослых энтузіязму было значна менш. Амаль ніхто не мог адказаць на пытанне, якія найбольш яскравыя падзеі запомніліся з адыходзячага года. Забыліся ўжо і пра выбары, і пра рэферэндум, і што Расія газу не давала. Толькі цешыліся з перамогі ўкраінцаў, ды з таго, што прэзі-

дэнт адмяніў загад спецыялістаў дарожнай аўтаінспекцыі ездзіць з уключанымі фарамі. Некаторыя цяпер нават уначы святла не ўключаюць. Дзеля цікавасці, ці асмеліцца хоць адзін міліцыянер іх аштрафаваць. Акрамя гэтых падзеяў больш людзі нічога не ўспаміналі. Не хацелі.

Пачуў я не так даўно ад свайго сябра адну прыповесць. Збрыліся неяк чэрці ды давай раіцца, што ім зрабіць, каб людзі Бога выракліся. Думаюць, можа скажам, што Бога няма. Але ж ужо гаварылі, людзі не паверылі. Можа, будзем цвердзіць, што Бог кепскі. Зноў жа, так ужо рабілі, не атрымалася. Урэшце пастанавілі: зробім так, каб людзям не было калі думаць пра Бога. Гэта сама дзейсны і эфектыўны спосаб. Так і зрабілі. То мітуснёй людзям галовы задураць, то праблемамі зямнымі. Ну, а калі трэба, то і загулам. Абы перашкодзіць чалавеку спакойна пра галоўнае паразважаць.

Нашы ўсходнія суседзі загулялі аж на дзесяць дзён. Ім расійская ўлада такі навагодні падарунак прыдумала, прычым у час самага моцнага праваслаўнага посту. Заходнія нашы суседзі ўжо адпасціліся і адгулялі сваё. Але нам, беларусам, у пэўным сэнсе пашанцавала. Мы цягам двух тыдняў два разы святкуем Божае Нараджэнне — па грыгарыянскім і па юліянскім календары. Нібы лёс дае нам падвойны шанц глыбока падумаць пра вечнае, галоўнае, убачыць, што сонца ўстае для ўсіх, добрых і злых, багатых і бедных, для апазіцыі і ўлады... Падумаць, ці спраўдзіліся нашы надзеі і мары на гэты год.

Варта адзначыць, што для беларусаў 2004 год, у пэўным сэнсе, спраўдзіў многія мары і жаданні. Пераважна таму, што беларусы вялікіх надзей на яго і не мелі. Папросту, зразумелі ўжо, што з неба нічога задарма не валіцца. Жаданні былі сціплыя, толькі такія, якія могуць збыцца. Так-сяк год працягнулі, ды і 2005 сустрэлі не пад лясканне маскоўскіх курантаў, а па сваім, беларускім часе. Трохі пазней, чым на ўсходзе, і трошкі раней, чым на захадзе. Цэнтр Еўропы ўсё ж.

Віктар Сазонаў (Гродна)

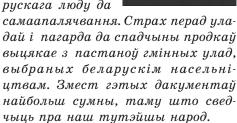
Ліквідацыя беларускай тапаніміі на Беласточчыне

Пры канцы мінулага года паказалася кніжка Яраслава Яновіча Likwidacja oficjalnego nazewnictwa miejscowości Białostocczyzny pochodzenia białoruskiego przez administrację rządową w latach 1921-2004. Dokumenty. Komentarze. Справай змены дзяржаўнай адміністрацыяй беларускіх геаграфічных назваў Яраслаў Яновіч займаецца ўжо больш за дваццаць гадоў. Прабаваў ён пры дапамозе сяброў з Беларускага саюза ў Рэчы Паспалітай стрымаць гэтую палітыку, а нават запачаткаваць працэс вяртання беларускіх назваў. Аднак усё гэта выглядала так, быццам галавою хацеў разбурыць тоўстую бетонную сцяну. Астаўся толькі боль галавы, а сцяна як стаяла, так і стаіць.

Кніжка адлюстроўвае шматгадовую працу Яраслава Яновіча, яго карэспандэнцыю з прадстаўнікамі дзяржаўных устаноў, пералік населеных пунктаў, якім адміністрацыя памяняла назвы так, што загубілі яны беларускі характар, часам таксама першапачатковы сэнс. Апублікаваная карэспандэнцыя, якую атрымлівалі Яраслаў Яновіч і Беларускі саюз выклікае прыгнятальнае ўражанне. Грамадзяніну, які патрабуе спыніць адну з форм асіміляцыі, армія чыноўнікаў, спасылаючыся на законы, пастановы, фармалістыку згодным хорам адказвае: "не". Цынізм прадстаўнікоў улады заключаецца ў тым, што ў большасці афіцыйных пісьмаў дэманструюць яны волю станоўча аднесціся да прапаноў Яновіча, аднак з-за дзесяткаў перашкод не могуць гэтага выканаць. Каб памяняць беларускую назву вёскі на адпавядаючую гучанню польскай мовы, дастаткова было рашэння аднаго чыноўніка. Працэс у адваротным напрамку аказваецца амаль немагчымы. Нават калі ўжо ўсялякія эксперты і камісіі дазволяць вярнуць арыгінальную назву, патрэбная згода гміннай улады і мясцовага насельніцтва ў выглядзе рэферэндума жыхароў данай мясцовасці.

Апублікаваныя ў кніжцы пастановы гмінных улад і вынікі галасавання жыхароў паасобных вёсак

адлюстроўваюць імкненне беларускага люду да

Каментарыі Яраслава Яновіча, у якіх адносіцца ён таксама да выказванняў шматлікіх палітыкаў і публіцыстаў, паказваюць рэакцыю польскіх элітаў на лозунг "беларускім мясцовасцям вярнуць беларускія назвы". Ад дзесяцігоддзяў на Беласточчыне нічога не мяняецца. Якаянебудзь ініцыятыва беларусаў выклікае падобную рэакцыю. Заўсёды пачынаюць даказваць, што мы тут вынік царскай русіфікацыйнай палітыкі. Мясцовы біскуп у 1993 г. сказаў нават, што да 1989 г. ніякіх беларусаў у Польшчы ўвогуле не было, прафсаюз "Салідарнасць" прымаў пастановы не дапусціць ніякіх беларускіх назваў да афіцыйнага ўжытку. Як заўсёды знакамітыя беластоцкія публіцысты зараз прыпаміналі, што Польшча — дзяржава аднае нацыі; і тады каму патрэбныя беларускія назвы? — пыталіся. Самі давалі адказ: "для некалькіх інтэлігентаў" (чытай: нацыяналістаў). Час ад часу, на маргінәсе дыскусіі нехта з варшаўскіх салонаў выказаў таксама рэфлексію, што дзяржава аднае нацыі гэта фашыстоўскі ідэал дзяржаўнасці, але ў Беластоку такіх тонкасцей ніхто не заўважае і доўга яшчэ заўважаць не стане.

Якой-небудзь дыскусіі на інтэрнэтавых старонках беластоцкай "Gazety Wyborczej" аб мясцовых беларусах найчасцей спадарожнічаюць пажаданні, каб найлепш з'ехалі мы на ўсход, "да Лукашэнкі", ці абы-куды, толькі каб не псавалі сваёй "рускай" прысутнасцю культурнага і монаэтнічнага краявіду.

Кніжка Яраслава Яновіча з'яўляецца дакументам нашай эпохі. Сцяны галавою аўтару не ўдалося прабіць, але хроніка гэтага змагання астанецца на вечнасць.

Яўген Мірановіч

Вачыма еўрапейца

Пасля Цімашэвіча — пустэча?

Я адважуся сказаць, што і не такая
малая частка беларусаў Беласточчыны будзе мець клопат у час
найбольш праўдападобна што чэрвеньскіх
парламенцкіх выбараў.
Іхны кандытат, на
якога галасавалі—

Владзімеж Цімашэвіч — заявіў, што пакідае палітыку. Калі я размаўляў з ім паўтара года таму, браў ён пад развагу такую магчымасць, прыкмячаючы заліў гідлівасці польскага палітычнага жыцця. У апошні час, здаецца, да такога рашэння ён даспеў. Не выключыў прытым старацца ў гэтым годзе за прэзідэнцкае крэсла, ды заяву падаў паводле прынцыпу: "Усё магчымае". Пакуль што рашыўся развітацца з пасадай мініст

ра замежных спраў і быў выбраны дакладна неабходным лікам галасоў (223 на 223 патрэбных) маршалкам Сейма, значыць, на другую найважнейшую асобу пасля прэзідэнта ў краіне.

Цяжка здзіўляцца сумненням маршалка Цімашэвіча, былога віцэ-маршалка, міністра юстыцыі, прэм'ера, урэшце шэфа знешнепалітычнага ведамства. Найбольш красамоўна аб слушнасці ягонай ацэнкі палітычнага жыцця ў Польшчы можа сведчыць сама сеймавая дэбата ў час ягоных старанняў за пасаду маршалка. У ягоны адрас прагучала цэлая маса плявузгання і вульгарнасці ў форме пытанняў, якія ставіліся паводле прынцыпу што няважны адказ, важнае само пытанне. Вярталіся, і то ў форме, якая адназначна намякала, без боязі, што такое выказванне можа быць палічана як парушэнне закону ды пакарана, да ягонай уяўной агентурнай дзейнасці, што ўжо адназначна было адкінута ўсялякімі судовымі інстанцыямі. Значыць, прагучала такое вось пытанне: "Ці Сеймам мусіць заўсёды кіраваць хтосьці са спіска агентаў?" Іншы з дэпутатаў дамагаўся адказу: "Чаму не зрэа гаваў пан на абвінавачанні палякаў за ўдзел у генацыдзе яўрэяў?" Іншы: "Чаму пазычыў пан в'етнамцам на іх суднабудаўнічы завод, а на Гданьскую суднаверф не даў грошай?" Усё вярталіся, не маючыя шмат супольнага з займанай актуальна функцыяй маршалка Сейма, справы ваенных рэпарацый і г.зв. паводкі стагоддзя, калі прэм'ерам быў якраз Владзімеж Цімашэвіч. Тут прытомнасць выявіў вядучы дэбату віцэ-маршалак Дональд Туск: "Гэта не дэбата аб выніках паводкі, толькі выбары маршалка!" Як потым аказалася, пасля шматлікіх выказванняў палітыкаў-дэпутатаў, мала да каго з прысутных у сеймавай зале, з групы тых, што найбольш верагодна пяройме сёлета ўладу, дайшлі заклікі і запэўніванні пазней выбранага маршалка:

— У Сейме дамінуе мова нянавісці і варожасці, выбар асабістых і партыйных рацый над агульнымі. Не магу прыняць да ведама, што палякаў раздзяляе ўсё. Гэта толькі так здаецца

некаторым палітыкам. Менш прапаганды, а больш працы! Толькі такім чынам можна паправіць імідж Сейма.

Так вось развагам Владзімежа Цімашэвіча аб адыходзе з палітыкі (на польскай арэне?) цяжка здзіўляцца. Так, як цяжка не пагадзіцца з каментарыем Рафала Закшэўскага апублікаваным на другі дзень пасля сеймавай дэбаты ў "Выбарчай газеце": "Пакуль яшчэ час, заклікаю: давайце заснуем Рух выбаршчыкаў, якія цэняць мозг. Выбярэм новы Сейм. Лепшы!"

А вяртаючыся да падляшскага электарату Владзімежа Цімашэвіча, не толькі беларускага: калі фактычна пакіне ён палітыку, нават калі не будзе старацца за парламенцкі мандат, цікава хто заступіць на шырока бачанай лявіцы гэты цяперашні ейны лакаматыў? У СЛД, УП ці СДПЛ няма тут такой выразнай, ці паводле прэзідэнта Кваснеўскага, неслухмянай (у добрым значэнні гэтага слова) фігуры. А пры такіх нізкіх ацэнках згаданых партый самім беларусам застаецца стварыць уласны выбарчы спісак у парламент.

Мацей Халадоўскі

Уваскрашаючы гісторыю

У свяце Дня незалежнасці Латвіі і 84-х угодкаў Слуцкага збройнага чыну прыняў удзел вядомы беларускі пісьменнік Уладзімір Арлоў, пісьменнік, які "ўваскрашае гісторыю". У Польшчы ён вядомы як аўтар апавяданняў-эсе "Requiem dla piły motorowej". Мы прапануем чытачам "Нівы" інтэрв'ю, зробленае падчас прыезду Уладзіміра Арлова ў Рыгу.

— Спадар Уладзімір, вельмі прыемна бачыць Вас зноў нашым госцем...

— Я ўдзячны сваім сябрам з таварыства "Сьвітанак" за тое, што не забываюць, клічуць мяне ў Рыгу. Са сваімі сябрамі і чытачамі я тут сустракаюся не ўпершыню. А для гэтага прыезду былі нават дзве нагоды. Першая — ушанаваць гістарычную дату — 84-я ўгодкі Слуцкага ўзброенага паўстання і разам з латвійскімі беларусамі адзначыць Дзень незалежнасці, які Латвія ўпершыню святкуе як краіна Еўрасаюза.

Другая нагода — выхад маёй кнігі "Каханак яе вялікасці". Па сутнасці, гэта першая яе прэзентацыя. І воляй лёсу ёй было наканавана адбыцца ў Рызе.

— Вас часам параўноўваюць з Караткевічам... "Калі ў Караткевіча— жывапіс, то ў Арлова— графіка".

- Героі Караткевіча створаны цалкам уяўленнем аўтара, у маіх творах, асабліва ранейшых, героі рэальныя людзі. А калі маеш справу з рэальнай асобай, заўсёды ўзнікаюць пэўныя бар'еры і ты не можаш расцугліць, выпусціць на волю сваю фантазію. Але ў кніжцы "Каханак яе вялікасці" ёсць апавяданне, дзе героі створаны цалкам маёй фантазіяй. Апавяданне "Каханак яе вялікасці", якое і дало назву кнізе, прысвечана герою, народжанаму маім уяўленнем.
  - Гэта Ваша трыццатая кніга?
- Здаецца, правільна падлічылі.
- I хутчэй за ўсё, у яе таксама гістарычны сюжэт?

— Сапраўды, большасць маіх кніг прысвечана ці гістарычным падзеям, ці гістарычным асобам. А вось падзел на тэматыку сучасную і гістарычную, на мой погляд, досыць умоўны. Чалавек не мяняецца. Ён трапляе ў адну і тую ж сітуацыю — сітуацыю маральнага выбару.

Дарэчы, і першыя мае літаратурныя творы былі на сучасную тэму. Так мая першая кніга "Добры дзень, мая шыпшына" была прысвечана сучасным сюжэтам. Але ў ёй было апавяданне "Маналог святога Пётры", героем якога была драўляная фігура, твор невядомага майстра, цяпер музейны экспанат, а ў мінулым ён аздабляў касцельны інтэр'ер. Мой святы Пётра валодаў і гістарычнай памяццю і нават здольнасцю чытаць думкі наведвальнікаў музея і прадбачыць іх будучыню. Гэтае апавяданне стала своеасаблівым мастком ад сучаснасці да гісторыі. І потым у мяне выйшла кніга "Пад крылом музы Кліо". І я вельмі спадзяюся, што Кліо не крыўдуе на мяне, калі я саджуся за новы твор, а паблажліва пасміхаецца.

— І даўно Вы з ёю сябруеце?

— Калісьці, яшчэ будучы студэнтам, я даў сабе слова, як палачанін— па нараджэнню, гісторык— па адукацыі, літаратар— па прызванню, наколькі мне хопіць сіл і здоль-

Таццяна Казак і Уладзімір Арлоў

насцей адчыняць гісторыю. Найперш для сябе, а калі хопіць здольнасцей — то і для сваіх чытачоў...

Калі я прыгадваю вучобу ў Беларускім дзяржаўным універсітэце, то згадваю яе з цеплынёй не за атрыманыя веды. Наадварот, нам выкладалі сумную нецікавую, шэрую гісторыю, зацверджаную ў Маскве, дзе зацвярджалася ўся літаратура, не гаворачы ўжо пра падручнікі. Нават рэцэпты тартоў вазілі ў Маскву на зацвярджэнне. Не ведаю, як з Рыгі (усміхаецца), а з Беларусі — дакладна.

Якраз тады, у тыя часы я пачаў разумець, наколькі трагічна мы адлучаны ад сваёй гісторыі.

— Калі ж настане час далучэння і ці настане?

У. Арлоў распавядае рыжанам аб кнізе "Каханак яе вялікасці"

- Сёння такое добрае свята наладзілі латвійскія беларусы. Летась угодкі Слуцкага паўстання я адзначаў у Англіі, дзе мне пашчасціла выступаць з рэфератам, прысвечаным случчакам, Слуцкаму збройнаму чыну, перад нашымі англійскімі суайчыннікамі. І я яшчэ раз пераканаўся, што наша дыяспара адыграла не апошнюю ролю ў захаванні гістарычнай памяці народа. Калі ў Беларусі сціралася памяць пра лёсавызначальныя падзеі, пра той жа Слуцкі збройны чын, пра аршанскія падзеі, то на эміграцыі яны заўсёды адзначаліся. Дзякуючы дыяспары гэтыя падзеі і святы вярнуліся да беларусаў, якія жывуць на сваёй, на роднай зямлі. І я веру, што прыйдуць дні, калі яны назаўсёды стануць дзяржаўнымі святамі.

— А ці жыве гістарычная памяць у сённяшняй Беларусі, у тых жа літаратурных творах?

— Чаму не? Я не магу не параіць прачытаць знакавае апавяданне Васіля Быкава "На Чорных Лядах". Трагічны лёс склаўся са спробай экранізацыі гэтага твора, быў зняты фільм, на жаль, ён не выйшаў і, напэўна, не выйдзе.

Магу прыгадаць і параіць прачытаць нядаўна надрукаваны раман маладога паэта і празаіка Алеся Пашкевіча "Пляц волі", прысвечаны ў тым ліку і Слуцкаму ўзброенаму паўстанню.

— Дарэчы, а як жывецца беларускім літаратарам? Такое ўражанне, што частка іх падалася ў эміграцыю, а тыя, хто застаўся— высвятляюць адносіны. Ці не страцілі мы са смерцю Васіля Быкава нешта сваё, адметнае ў сучаснай беларускай літаратуры, ці не спыніла яна сваё развіццё?

— Ёсць штосьці сімвалічнае і бясконца сумнае ў тым, што на магіле Быкава пастаўлены ў якасці намагільнага помніка камень, прывезены з Фінляндыі. Гэта знак павагі мэрыі горада Хельсінскі. І надпіс на ім зроблены па-фінску і па-беларуску.

Але я не хачу сказаць, што мы жывем толькі ўспамінамі, што не з'яўляюцца новыя імёны, не нараджаюцца новыя цікавыя творы. Відавочная рэч, чым больш складаныя ўмовы, тым больш моцныя творы. Магу назваць яшчэ адно імя з маладых — Андрэя Федарэнкі, вельмі цікавы аўтар, на мой позірк, і параіць яго раман "Нічые", дарэчы, таксама прысвечаны Слуцкаму паўстанню. А калі хочаце самі пашукаць нешта цікавае ў беларускай літаратуры, чытайце часопіс "Дзеяслоў" — новае незалежнае выданне.

— Вашы "Таямніцы полацкай гісторыі" і "Дзесяць вякоў беларускай гісторыі" ў сааўтарстве з Генадзем Сагановічам увайшлі ў спіс ста самых папулярных кніг 20 стагоддзя. Не меншай папулярнасцю карыстаецца і кніга "Краіна Беларусь. Ілюстраваная гісторыя". Цікава, "Дзесяць вякоў беларускай гісторыі" друкаваліся ў Вільні, "Краіна Беларусь" у Славеніі. Чаму не ў Беларусі?

— Таму што ў нас у чарговы раз адбываецца рэвізія гісторыі, спроба гісторыю ператварыць зноў у палітыку. У адпаведнасці з ідэалагічнымі патрабаваннямі цяпер карэктуецца гісторыя ўзаемаадносін Расіі і Беларусі ў гістарычнай рэтраспектыве. Выходзяць новыя падручнікі па

гісторыі, у якія вяртаюцца старыя замшэлыя факты. У некаторых дапаможніках з'яўляецца тэзіс пра тое, што да Кастрычніцкай рэвалюцыі беларусы не мелі сваёй дзяржаўнасці. Хоць да гэтага дзесяць гадоў вучыліся па падручніках, у якіх распавядалася аб тым, што беларусы маюць амаль што дзесяцівяковую гісторыю сваёй дзяржаўнасці.

Так што дзякуй уладам ужо за тое, што не перашкаджаюць, што кніга трапіла да свайго чытача. Выданне не таннае, каштуе дваццаць еўра, гэта дзесьці 50 тысяч рублёў, а калі настаўнік гісторыі атрымлівае дзесьці 200 тысяч, то яму трэба аддаць чвэрць сваёй зарплаты, каб набыць гэтую кнігу. І ўсё ж такі тыраж яе ўжо прададзены. Я шчаслівы, што кніга свайго чытача знайшла, і чытач гэты быў беларус — кніга існуе пакуль што ў беларускім варыянце. Але ў перспектыве яна павінна выйсці і па-ангельску, і па-руску. Чакаем беларускага перавыдання.

— Ці ўбачым мы працяг "Дзесяці вякоў беларускай гісторыі"?

— Я спадзяюся, убачым. Існуе ідэя — зрабіць назву гэтай кнігі назвай цэлай серыі кніг. Зараз у рабоце кніга, прысвечаная Вялікаму княству Літоўскаму, якое па сутнасці было беларускай дзяржавай.

Я спадзяюся таксама, што да Калядаў будзе скончана праца над тэкстам, а потым пачнецца вялікая праца па падбору ілюстрацый. Мяркуецца, што тут таксама будзе вялікая колькасць здымкаў, дзесьці пад дзве тысячы.

— Гэта будзе ілюстраваная гісторыя?

— Так. І ў гэтых будучых кнігах, таксама як у першай, будзе праходзіць чырвонай ніткай думка, што ў нас, беларусаў, еўрапейская гісторыя і гэта наш пропуск у еўрапейскую будучыню.

— Аб чым хацелася б напісаць у будучыні?

— У бліжэйшай мне хочацца напісаць кнігу сучасных апавяданняў. У гэтай кнізе нават ёсць ужо назва — "Полацкія апавяданні". Яна будзе народжаная маімі ўспамінамі пра полацкія дзяцінства і юнацтва. І ў гэтай кнізе будзе апавяданне як мяне, школьніка, прывезлі ў Рыгу. Для мяне адкрыўся новы свет. Першая сустрэча з морам. Першая сустрэча не са славянскай цывілізацыяй...

Калі згадваць Полацк майго маленства, то ў ім была толькі адна шыльда на беларускай мове "Лазня", і то я тады не разумеў, што азначала гэтая лазня.

І тут я трапіў у горад, дзе людзі гаварылі на чужой, незразумелай мне мове. Гэта было выключнае ўражанне. І можа гэта нагода таксама паспрыяла таму, што ў маёй душы пачаў абуджацца беларус.

Нашу размову дазвольце закончыць уступным словам з новай кнігі Уладзіміра Арлова "Каханак яе вялікасці":

"Уладзімір Арлоў лічыць, што гісторыя — гэта ўваскрашэнне. І, уваскрашаючы падзеі мінулага, аднаўляючы нашу гістарычную памяць мы, беларусы, і самі ўваскрасаем як еўрапейскі народ".

Гутарку вяла Таццяна КАСУХА

Дапамога

Гмінны асяродак сацыяльнай дапамогі ў Чаромсе за дзесяць месяцаў 2004 года са сродкаў дзяржаўнага бюджэту выдаў 106 722 зл., у тым ліку на пастаянную ўспамогу для дзевятнаццаці асоб — 32 097 зл., на перыядычную ўспамогу для $69 \, \mathrm{cem'}$ яў — $57 \,$ 314 зл. Гарантаванай перыядычнай успамогай пакарысталіся тры асобы (3 872 зл.). Сем жанчын атрымалі 11 439 зл. са сродкаў на мацярынскую перыядычную ўспамогу, рэшту грошай паглынулі пенсіянерскія складчыны і ЗУС.

Са сваіх сродкаў у згаданым перыядзе гміна выдала 33 640 зл. для 532 асоб на закупку вопраткі, апалу, лякарстваў, на аплату электраэнергіі і на рамонт кватэр. На харчаванне ў школе для 101 вучня прызначылі 1 925 зл., а на першую "выпраўку" для 12 першакласнікаў — 994 зл.

Семдзесят шэсць сем'яў пакарысталася кватэрнымі дадаткамі, на што прызначана было 70 018 зл. Ад 1 мая 120 сем'яў пакарысталася сямейнай успамогай на суму 222 734 зл. У агульным падліку Гмінны асяродак сацыяльнай успамогі выдаў 465 848 зл. Апрача таго 1 778 асобам былі выдадзены кансервы (8 040 шт.) на суму 39 854 зл., якія прызначыў Банк харчавання ў Сувалках.

Выстаўка

У Музеі і асяродку беларускай культуры ў Гайнаўцы па вул. 3 Мая, 42 адкрылі выстаўку прац самадзейнікаў Гайнаўскага павета. Састаўляюць яе найлепшыя працы выбраныя з усіх 130, прывезеных на XI Агляд непрафесійнага мастацтва. На выстаўцы прэзентуюцца працы 24 аўтараў, а сярод іх працы Вітальда Алексеюка, Евы Галашэвіч, Барбары Грабяк, Тамары Кердалевіч, Беаты Маршалак, Паўла Мышака і Баляслава Паўлоўскага, якія пастаянна ўдзельнічаюць у штогоднім аглядзе.

У катэгорыі рысунку першую ўзнагароду атрымала Малгажата Мруз, другую — Ева Галашэвіч. У катэгорыі жывапісу першынство журы прызнала Данелю Грамацкаму, другое месца — Дануце Кот, трэцяе — Янушу Кулешы.

У катэгорыі разьбы па дрэве першае меца заняў Мечыслаў Дудзін, другое — Міхал Коц, трэцяе Баляслаў Паўлоўскі. У катэгорыі разьбы ў гліне вылучэнне прыпала Крыстыяну Крашпенюку са Старога Ляўкова.

У катэгорыі інтарсіі першае месца заняў Чэслаў Прончык.

Выставу можна глядзець да 31 студзеня 2005 года. (MOX)

Рэдакцыя "Нівы" дзякуе сваім Чытагам За усе навагоднія і святовныя пажаданні. Будзьма разам i ý 2005 rodse.

Экалагічны агратурызм

Раман Кіндзюк любіць гадаваць коней

У Гайнаўскім павеце штораз больш гаспадароў рашаецца весці агратурыстычную дзейнасць або заняцца экалагічным гаспадараннем. Альжбета і Раман Кіндзюкі з Пасталова (каля Дубін) рашыліся спалучыць гэтыя два козыры. Для турыстаў, якія будуць начаваць у іх агратурыстычнай кватэры "Пад лесам", прапануюць экалагічнае харчаванне. Жыхары гарадоў могуць паглядзець рэдкія пароды курэй і свіней. За панадворкам спадарства Кіндзюкоў растуць тоўстыя дрэвы і распачынаецца Белавежская пушча. Раман Кіндзюк, які гадуе коней, гасцям арганізуе экскурсіі па лесе. Летам возіць турыстаў на брычках, а зімой прапануе пракатацца на санях. Некаторыя госці бяруць веласіпеды і адпраўляюцца ў пушчу адзінока, каб спакойна паглядзець на рэдкія птушкі і расліннасць.

- Турыстаў прыцягваюць да нас свежае паветра, спакой і цішыня. Мае госці найчасцей хочуць добра псіхічна адпачыць, — гаворыць спадар Раман. — Часам прыязджае многа турыстаў і рашаемся браць іх на начлег у свой дом. Некаторыя госці не любяць гатэляў, цікавяцца нашымі коцікамі, сабачкамі і кураняткамі. Зрабіў я невялічкую сажалку, дзе водзіцца рыба. Людзей цікавіць натура.

Гаспадарчы будынак Раман Кіндзюк перарабіў на дом для турыстаў. Упрыгожыў яго звонку мясцовымі арнаментамі і прыгожа памаляваў. Сам абсталяваў два пакоі, у якіх можа начаваць 5 асоб. Выканаў і акуратна аблажыў пліткамі ванную і туалет. У пакоях многа драўлянай мэблі. У прыватнай кухні, дзе таксама харчуюцца госці, гаспадар сам зрабіў кухонную мэблю і вялікі драўляны стол.

— Землі ў нас горшай якасці. Жывем каля лесу і звярына нішчыць пасевы, — разважае Раман Кіндзюк. — З экалагічнага і агратурыстычнага гаспадарання атрымліваю лепшы даход, чым меў бы з традыцыйнага земляробства. Калі я рыхтаваўся да новай дзейнасці, людзі падсмейваліся з маёй ініцыятывы. Зараз крыху з зайздрасцю глядзяць на мяне. Я гавару іншым: "Рыхтуйце свае дамы для турыстаў і будзем супольна зарабляць".

У гэтым годзе спадарства Кіндзюкі атрымаюць пасведчанне, што гаспадараць экалагічна. Чыстыя ад хімікатаў прадукты выкарыстоўваюць найчасцей для сябе і на харчаванне турыстаў. Раман Кіндзюк арганізуе зімовыя катанні на санках па пушчы таксама для мясцовых жыхароў.

У час адпачынку пры вогнішчы прапануе свае экалагічныя прадукты.

З 17 гектараў зямлі спадарства Кіндзюкоў ажно 10 гектараў займаюць лугі. Сена выкарыстоўваюць для каней і каровы.

— Каней я гадую, бо люблю гэта рабіць. Кабылы пакідаю на развод, – кажа спадар Кіндзюк, у якога 8 коней сакольскай і іншых парод. Зараз заводзіць ён гадоўлю в'етнамскіх свінак, якія важаць да 70 кілаграмаў, і пачаў гадаваць куркі-перлічкі. Мяса з іх будзе ён старацца выкарыстаць для харчавання турыстаў.

Наша грамадства яшчэ за беднае, каб масава купляць, даражэйшыя чым звычайныя, экалагічныя прадукты. Аднак я думаю, што гэта з часам зменіцца, — гаворыць мой суразмоўца. — Нашы знаёмыя ведаюць, што ў нас добрыя экалагічныя прадукты і купляюць іх.

У спадарства Кіндзюкоў начуюць турысты з розных рэгіёнаў Польшчы. Найбольш асоб прыязджае са Шлёнска, Варшавы і Беластока.

— Некаторыя турысты ходзяць па лесе і збіраюць грыбы, іншыя толькі шпацыруюць. Не хочуць, каб мы паставілі ў агратурыстычныя кватэры тэлевізары. Гавораць, што хочуць адпачыць ад сваёй працы ў цішыні. Вучоныя людзі чытаюць кніжкі. Некаторыя асобы цікавяцца мясцовай культурай і хочуць зайсці ў царкву. Калі пытаюцца пра наша веравызнанне, то адразу кажам, што мы праваслаўныя, — тлумачыць Альжбета Кіндзюк. — Прапануем турыстам нашае свойскае харчаванне — бульбяную кішку, бульбяныя аладкі, экалагічныя свойскія сыры, яйкі і малако.

Спадарства Кіндзюкі жыве ў невысокім доўгім драўляным доме.

- Раней хата мая была намнога каротшая. Калі нараджаліся дзеці, я дастаўляў па адным пакоі, — кажа Раман Кіндзюк. Найстарэйшая дачка спадарства Кіндзюкоў — Марыя — вучыцца ў белліцэі. Сын Марк – гімназіст, а дачка Магда ў падставовай школе. Наймалодшы сын Міхал яшчэ дашкольнік. Бацька мае надзею, што нейкі сын або дачка пяроймуць мадэрнізаваную гаспадарку.

Аляксей Мароз

УХрабустоўцы

У канцы 2004 года ў Храбустоўцы (Нарваўская гміна) адкрылі прыгожую святліцу. У весцы трыццаць дамоў. Святліца знаходзіцца ў цэнтры сяла, у драўляным будынку былой школы.

Найперш жыхарам Храбустоўкі прыйшлося адрамантаваць будынак, памаляваць сцены і пяць вялікіх арыгінальных вокнаў. Звонку сцены памалявалі цёмнакарычневай фарбай, а вокны — белай. Дах святліцы накрылі бліскучай цёмнай бляхай. Перад будынкам даволі прасторны панадворак.

Варта адзначыць, што новая святліца ў Храбустоўцы ўзнікла па ініцыятыве тамашніх жанчын, між іншым, Евы Порац і Фядоссі Садоўскай. Ну, вядома, вельмі спатрэбілася фінансавая дапамога гмінных улад.

Ахоўваемыя абшары Бельшчыны

Бельскі павет з'яўляецца адным та галоўным чынам багонныя экамаштабе Падляшскага ваяводства, дзе на абшары 132 461 гектараў пражывае 64 тысячы асоб. Юрыдычнай аховай ахоплена тут 4,2 тысяч (3%)гектараў прыродна і ландшафтна каштоўнай прасторы, якую складаюць ландшафты, экалагічныя нівы і 68 помнікаў прыроды.

Абшар ахоўваемага ландшафту, які складае 99,8% усёй ахоўваемай тэрыторыі, гэта частка Даліны ніжняй Нарвы плошчай у 41 862 гектары, якая таксама займае часткі Беластоцкага, Гайнаўскага і Ломжынскага паветаў. Гэты абшар быў вызначаны ў 1986 годзе дзеля аховы і захавання даліны Нарвы з выдатнымі прыроднымі, ландшафтнымі, культурнымі і адпачынковымі каштоўнасцямі.

Экалагічныя нівы займаюць 9 гектараў. У Боцькаўскай гміне гэ-

з тэрытарыяльна найбольшых сістэмы і вадзяныя адтуліны. Па паўдневай частцы Арлянскай гмі ны — у межах вёсак Паўлінова, Чахі-Забалотныя і Вулька-Выганоўская — пралягае экалагічны калідор краёвага значэння — даліна ракі Нурэц. У межах гміны прыроднымі экалагічнымі калідорамі з'яўляюцца і даліны рэк Арлянкі і Белай.

Помнікамі прыроды з'яўляюцца асобныя прыродныя аб'екты. У Бельскім павеце гэта 57 адзіночных дрэў, чатыры групы дрэў, дзве алеі, чатыры валуны і адна пячора. Багатай, так у сэнсе разнароднасці як і шматлікасці, з'яўляецца птаства даліны Нарвы, а асабліва яе часткі ў складзе Нарваўскага ландшафтнага парку, вызначанага на водна-балотных абшарах.

Міхал Мінцэвіч

Цікавасць да свайго

У Гімназіі ў Дубінах павялічваецца колькасць вучняў, якія ходзяць на заняткі беларускай мовы. Сярод гімназістаў двух першых класаў 25 асоб вучыцца роднай мове. Амаль усе гэтыя вучні намерваюцца паступаць у Гайнаўскі белліцэй.

— Большае зацікаўленне заняткамі беларускай мовы напэўна выклікала павышаная актыўнасць гімназістаў і настаўнікаў у мінулым годзе. Прымалі мы ўдзел у праекце супрацоўніцтва са школамі ў Беларусі і асобна спатыкаліся з вучнямі і настаўнікамі Гімназіі ў Пружанах, — заяўляе дырэктар Гімназіі ў Дубінах Тамара Крайнік. — Нашы гімназісты рэалізавалі таксама рэгіянальныя праекты, якія выклікалі зацікаўленне гісторыяй родных вёсак і жыццём продкаў.

На ўроку беларускай мовы, які вядзе Валянціна Касцевіч, гімназісты першага класа прапануюць прачытаць мне легенды пра свае вёскі. Чытаюць акуратна сабраныя і пераапрацаваныя ў цікавыя народныя паданні аповеды старажылаў. Гімназісты вучыліся беларускай мове ў падставовай школе.

Настаўніца прынесла апошні нумар "Нівы". Амаль кожны другі вучань гэтай групы падпісаўся на наш тыднёвік. Гімназісты інфармуюць, што нядаўна наладзілі падпіску і чытаюць артыкулы. Зацікавілі іх крыжаванкі. Вучні хваляць сваю настаўніцу за цікавыя і разнародныя ўрокі.

— З вучнямі першых класаў рэалізавалі мы цыкл урокаў прысвечаных жыццю нашых вёсак у мінулым. Раней у рамках праекта "Захаваць ад забыцця", які быў рэалізаваны дзякуючы фінансавай дапамозе Цэнтра грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь, запісвалі мы песні, казкі, прыказкі, прымаўкі і фальклор нашага рэгіёна. Вучні запісалі легенды пра паходжанне назваў вёсак і выканалі альбом з назвамі хатніх прылад працы і даўняга посуду, — кажа настаўніца Валянціна Касцевіч. — Вучняў цікавіць тое, што ім блізкае. Таму ў час урокаў беларускай мовы мы слухаем расказы аб нашых вёсках, спява-

Гімназісты першага класа з настаўніцай Валянцінай Касцевіч

ем старыя песні. Збіраемся ехаць у Беларускі музей у Гайнаўцы, каб пазнаёміцца з выстаўкай "Шляхам Якуба Коласа і Янкі Купалы".

Супрацоўніцтва з Гімназіяй у Пружанах распачалося ў 2003 годзе. Вучні і настаўнікі з Дубін з дапамогай Павятовага староства ў Гайнаўцы запрасілі гасцей з Беларусі і арганізавалі ім вечарыну. Пасля самі ездзілі ў Пружаны, знаёміліся з беларускай школай і горадам. У 2004 годзе супрацоўніцтва спынілася, бо гімназісты з Дубін і Пружан прымалі ўдзел у праекце "Давайце пазнаёмімся ўзаемна". Для вучняў былі арганізаваны экскурсіі па Беларусі і Гайнаўшчыне. Гімназісты, якія вучыліся беларускай мове, мелі магчымасць ездзіць на экскурсіі і актыўна праводзіць час. Іх малодшыя сябры таксама хочуць падарожнічаць. Вучні з Дубін ізноў запрасілі гімназістаў з Беларусі і атрымалі запрашэнне на выезд у Пружаны. Першую сустрэчу з замежнымі гасцямі наладзяць у пачатку 2005 года.

– Хочам, каб нашае супрацоўніцтва з гімназіяй з Беларусі мела больш рабочы характар. Плануем ладзіць заняткі, на якіх будзем знаёміцца з жыццём на нашых землях

да ўстанаўлення дзяржаўнай мяжы ў 1944 г. Можна будзе запрасіць на спатканні асобы, якія памятаюць жыццё перад II сусветнай вайной. У Пружанах жывуць людзі, якія пяшком хадзілі ў Гайнаўку, — гаворыць Тамара Крайнік.

Вучні са школы ў Дубінах былі ў Музеі і асяродку беларускай культуры ў Гайнаўцы, скансэне "Сяло Буды" і Музеі малой айчыны ў Студзіводах. Вельмі спадабаліся гімназістам беларускія турніры ў Дубічах-Царкоўных і Орлі.

- Важнай праявай нашай адукацыі з'яўляецца рэалізацыя на розных прадметах рэгіянальнай сцежкі. Вучні знаёмяцца з наваколлем і пашыраюць веды аб нашым рэгіёне, — кажа дырэктар Тамара Крайнік. — Напрыклад, у нашых вёсках захавалася многа прымавак, якія тычацца буслоў. Выкарысталі мы іх на ўроку беларускай мовы і ў час мерапрыемства прымеркаванага да дня бусла.

Апошнім часам у школе наладжаных было некалькі выставак. На выстаўцы, прысвечанай II сусветнай вайне, была вылучана рэгіянальная тэма. Вучні пісалі пра ваенныя дзеянні ў наваколлі Дубін.

(ам-з)

Адгалоскі

Балахоўшчына

у палякаў настолькі "слаўны", што ў ніводнай польскай энцыклапедыі няма пра яго ні слова згадкі. Дзіўна гэта, бо нават малаважныя асобы можна сустрэць у той кнізе, а пра генерала, які ў 1920 годзе дапамог палякам пагнаць бальшавікоў з-пад Варшавы, вестак няма. Беларусы гавораць, што Балаховіч пасля бальшавіцкага перавароту 1917 года хацеў стварыць незалежную Беларусь і спачатку быццам быў прыхільнікам камуністаў. Помню, калі нашы бацькі і старэйшыя людзі гаварылі, што Балаховіч са сваёй арміяй перайшоў на бок белых, бо яго падкупілі і што дзякуючы яму палякі маглі ўчыніць "цуд над Віслай" і пагнаць бальшавікоў на ўсход. Не ведаю, колькі праўды ў гэтых расказах, але пішу пра гэта тое, што чуў.

Розныя мемуарысты пішуць, што балахоўская армія складалася быццам з беларусаў, але гэта штосьці не так. Нашы лю-

дзі гаварылі інакш, бо пры санацыі тутэйшыя землі былі заселены балахоўцамі, якім улады дагаджалі прывілеямі і льготамі. А былі яны выключна кацапамі — "чыры-Генерал Станіслаў Булак-Балаховіч калі" па-руску і поўна сярод іх было зладзеяў і п'яніц. Калісьці пісаў я ў "Ніве", як у міжваенны перыяд мой бацька і іншыя мужыкі з Дубіч-Царкоўных працавалі зімою ў Белавежскай пушчы пры вывазцы драўніны. Пакутавалі звыш месяца, але грошы на іхнюю выплату балаховец, які быў скарбнікам, прагуляў і недзе сплыў, а нашы людзі асталіся ў дурнях. Праўда, злодзея скора злавілі і засудзілі на год турмы, але нашым вяскоўцам ніхто цяжка запрацаваных грошай не вярнуў.

У санацыйны час адна прыгожая і стройная дзяўчына з нашай вёскі, якая належала да камуністычнай партыі, закахалася ў аднаго валацужнага балахоўца і выйшла за яго замуж. Жылі яны зводзячы канцы з канцамі, а пасля прыходу немцаў у 1941 годзе муж "пастараўся", каб жонку немцы арыштавалі і пакаралі смерцю.

Мікалай Панфілюк

Дзень сеніёра

Традыцыйна ў Чаромсе быў адзначаны Дзень сеніёра. Арганізатарамі гэтага иыклічнага мерапрыемства былі Гмінны асяродак сацыяльнай дапамогі і Гмінны цэнтр культуры. Афіцыйная частка пачалася малітвай, затым святары блаславілі падрыхтаваны пачастунак. У час сустрэчы з пенсіянерамі войт Міхал Врублеўскі пазнаёміў прысутных з дзейнасцю Гміннага асяродка сацыяльнай дапамогі, а старшыня гміннай арганіазцыі польскіх пенсіянераў Юзэф Дубковіч уручыў новым членам прафсаюзныя білеты. У мастацкай частцы выступіў гурт "Лідэр" з Беластока. Сустрэча праходзіла ў сяброўскай атмасферы. У зале царыла беларуская музыка і песня ўперамешку з польскімі дыска-полавымі гітамі. У мерапрыемстве ўдзельнічала намнога больш людзей чым раней, ды і забава праходзіла на пяць! Гэта заслуга арганізатараў ды спонсараў. За гэта ім вялікае дзякуй!

Уладзімір Сідарук

Арлянская стратэгія

Летам 2004 года над ракой Арлянкай, зараз перад Орляй з боку Рудут, у выніку захадаў Гміннай управы была пастаўлена адпачынковая паветка са сталамі і месцамі для сядзення.

Расказвае Міхал Гурскі, намеснік войта і ініцыятар арганізавання месца для сямейнага адпа-

- Спачатку частка жыхароў адносілася да гэтай задумы з недаверам, гаварылі, што адразу будуць знішчэнні. А адпачынковае месца ў нас патрэбнае, бо ў Орлі дагэтуль не было такой прыгараднай рэляксацыі.
  - Як да гэтага дайшло?
- Я накіраваў ліст у арлянскую салэцкую раду, каб яна адобрыла добраўпарадкаванне ўчастка. Выканаўцам паветкі, стала і лавак стаў мясцовы прадпрымальнік Славамір Бяроза, які годам раней пабудаваў меншую паветку ў цэнтры Орлі ў дзіцячым парку. Дах яе выкананы на падабенства колішніх гонтаў — цяпер некалькі пластоў таполевых шчэпак.

Упарадкаваны ўчастак інвестыцыйны план гміны прадбачвае пад вадаём. Але калі гэта збудзецца, невядома, бо найперш трэба пракласці ў Орлі каналізацыю. Аднак лічу, што гэта добры пачатак. Паставім тут яшчэ некалькі меншых альтанак, каб гэты ўчастак стаў месцам сямейнага рэляксу жыхароў Орлі і іх гасцей. Вядома, людзям трэба будзе пра гэтае месца дбаць, каб можна было ім карыстацца, бо ж насільна ніхто іх не будзе ашчасліўліваць. Да гэтай пары ўсё астаецца на сваім месцы і гэта сведчыць пра дбайнасць нашых жыхароў ды пярэчыць скептыцызму малавераў, быццам у Орлі нельга нічога зрабіць, бо зараз усё нехта панішчыць. Значыць, ёсць грамадскае адабрэнне для такога роду мерапрыемства.

У 2005 годзе хочам там пашырыць русло Арлянкі, каб зрабіць пляж для дзяцей. З ходам часу хочам уздоўж Арлянкі намеціць турыстычны маршрут у бок Рудут. Ёсць там прыродны анклаў, дзе выступае флора і фауна, якой няма не толькі ў іншых месцах гміны, але і павета, — падкрэслівае намеснік арлянскага войта.

Міхал Мінцэвіч

Віншаванні

У дажджлівы апошні дзень старога года, 31 снежня, чарговы раз наведаў я ў гайнаўскай бальніцы Канстанціна Майсеню. Якраз тады ягоная жонка Анастасія прынесла яму віншавальныя адкрыткі, якія паступілі на імя ганаровага старшыні Грамадскага камітэта пабудовы Беларускага музея. Хаця чытанне Канстанціну Майсеню даецца цяжкавата, ён дрыжачымі рукамі разгарнуў паштоўкі і са слязамі радасці ў вачах стаў чытаць пажаданні. Ганаровага старшыню з Новым годам і Калядамі павіншавалі ды шчасця, здароўя і дабрабыту яму пажадалі беларускія дыпламаты — амбасадар Павел Латушка і генконсул Леанід Каравайка.

А я са свайго боку пажадаў спадарству Анастасіі і Канстанціну Майсеням усяго найлепшага ў Новым, 2005 годзе.

Віктар Бура

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

з р к а

для дзяцей і моладзі

Сёння ў беларускім садзіку Каляды! Дзяўчынкі і хлопчыкі апрануліся ў святочныя ўборы. Праз хвіліну выйдуць калядаваць, зайграюць на інструментах, а пасля — пакаштуюць абрадавыя стравы. А нарыхтавалі іх, што аж сталы ўгінаюцца!

За святочным сталом чакаюць ужо родныя — бацькі, малодшыя і старэйшыя сястрычкі ды брацікі, бабулі, запрошаныя госці. Знаёмімся са спадарствам Люцынай і Славамірам Якімюкамі. У іх трое дзетак. Пяцігадовы Паўлік і трохгадовая Юліта — вучні прадшколля. На руках пяцімесячная Кася. Яна таксама кандыдатка ў беларускі садзік:

— Чаму запісалі дзяцей у беларускае прадшколле? Бо тут дзеці маюць магчымасць пазнаёміцца з нашай культурай. У нашых вёсках ужо знікае беларускасць і таму мы абавязаны пад-

Гэй, Каляда-Каляда!

Люцына і Славамір Якімюкі з дзеткамі

трымоўаваць яе ў гарадах, — ка- ных і царкоўных па класічныя жуць згодна бацькі. творы. Пры дапамозе інструмен-

Калядаванне пачалі наймалодшыя — смела, з прытупам. А калі пачалі калядку "Го-го каза", госці павесялелі, той-сёй стаў пляскаць у далоні. За казу пераапранулася... сама пані Альжбета.

— Першы раз я сустракаю такіх "малюхаў", — кажа настаўніца Ева Гняздоўская. — Яны ловяць кожнае беларускае слова. Кожны хоча выступаць, спяваць, танцаваць...

У польска-беларускім садку больш за пяцьдзесят навучэнцаў. Вялікую ўвагу адводзіцца тут музычнаму выхаванню. Вось, на Каляды яны падрыхтавалі разнастайны рэпертуар — ад народ-

ных і царкоўных па класічныя творы. Пры дапамозе інструментаў і аўдыёзапісу дзеці выканалі твор Моцарта. Аркест, які павяла настаўніца Анна Бабік, выклікаў фурор.

— Вось так мы і павінны святкаваць, — падвёў усё выступленне айцец Рыгор Місяюк. — Менавіта так! Адважна і прыгожа.

За калядным сталом сабралася шмат гасцей, прысутнічала заснавальніца прадшколля Барбара Пякарская з дачушкамі Ганнай і Лідкай — ужо вучаніцамі ПШ н-р 4. Дзяўчаты, разам з навучэнцамі Аліны Ваўранюк, прыйшлі ў свой садок закалядаваць...

(Беласток, 4 студзеня 2005 г.)

Іграем ды спяваем

Завіталі калядоўшчыкі

Параніць сэрца ці атрымаць адзінку?

Цяжкое жыццё ліцэіста, — так сцвярджае не адзін вучань, калі трэба яму падняцца з цёплай пасцелі ў шэсць або сем раніцы ў школу. За акном яшчэ цёмна ды дзьме вецер, паспаць яшчэ хаця б з гадзінку, а тут маці цягне за ногі з ложка і дакарае:

— Падымайся, спознішся ў школу!

Будзь ты мудрым і расплюшч вочы, калі ўчора спаць пайшоў позна. У галаве многа думак, мараў, а тут патрабуюць назаўтра "Дзяды" Міцкевіча прачытаць.

Яшчэ мы ў другім класе, а ўжо новай матурай нас страшаць! Можа гэта і добра. Чалавек паспее псіхічна падрыхтавацца і больш на ўроках разглянецца. Матэрыялу шмат. Аж спіна забаліць цяжкія кніжкі цягаць. Ліцэй на высокім узроўні навучання, задаюць многа. Вяртаешся дахаты, гадзінку адпачнеш, дык ізноў сядаеш вучыцца. Навука важная! Гэта вядома не ад сёння. Як кажуць, без работы няма хлеба...

Толькі найгорш як у парку чакае цябе прыгожы хлопец, а заўтра кантрольная па фізіцы... Што рабіць, што выбраць? Зламаць сэрца прыгажуну ці атрымаць адзінку? Часам трэба нечым ахвяраваць.

Школа — усё наша жыццё. Сябры, мітусня перапынкаў, парты, страх перад кантрольнай. Кожны гук званка нас палохае. Часам, калі патанаю ў роздумах аб прамінаючых хвілінах, гляджу за акно. Але з гэтага стану хутка вырывае мяне наша настаўніца. Яна патрабуе: "Раскажы нам, што ты на сёння падрыхтавала з «Нівы»?"

Настаўніца ідзе з намі праз кожны дзень. Калі ў нас праблемы, ахвотна дапамагае і любіць пажартаваць. Калі даслужымся — пакрычыць таксама! Аднак заўсёды ўсміхаецца да нас. Часта гаворыць, што студэнцкія гады найпрыгажэйшыя... Я так не думаю. Час ліцэя найцікавейшы. Гэта вялікі пералом у нашым маладым жыцці. З дзяцей мы становімся сталымі людзьмі. Робім першыя сапраўдныя выбары, атрымоўваем атэстат сталасці. Перажываем таксама першае каханне, магчыма, часам ужо і на ўсё жыццё.

Ліцэй, мабыць, цяжкія гады. Аднак я ўпэўненая, што яны доўга будуць жыць у нашых цёплых успамінах.

> Уршуля ІГНАЦЮК, II "ц" кл. Гайнаўскага белліцэя

Час рыцараў Сярэднявечча — час ваўкоў. Воўк палохаў пастухоў і нават паляўнічых. Астатнія захаплялі-Прыдатны ў паляванні сокал ся яго спрытам, адвагай і ўмеласцю паляваць у зграі.

> У час голаду зграя ваўкоў падыходзіла да людскіх сядзіб. Хапалі жывёлу, часам... дзяцей. Людзі бараніліся як маглі. Звычайна капалі пасткі ў лесе, г.зв. воўчыя ямы. Усярэдзіну кідалі прынаду. Калі трапляўся самотны воўк, цкавалі яго сабакамі, заганялі ў яму і забівалі.

Вершы Віктара Шведа

Сынок як татусёк

— Ваш сынок гэта выліты тата, — Заўжды цвердзіць суседка Агата. — Гэта праўда, — падтаквае маці, — Яны, бачу, аднолькавы ў хаце.

Што стаецца надзвычай цікавым, Ужо маюць аднолькавы справы, І аднолькава плачуць, і лаюць, Як бутэлечку ім забіраюць.

Безбацькоўскае дзіцятка

Прыгожае дзіця, як на малюнку, Убачылі з разважнай апякункай.

- Чыё яно, жанчыну запыталі. - Яшчэ не ведаю, - адказала з жалем.

Справа вядзецца ў судовай палаце, Дзіця прысудзяць бацьку альбо маці. А пакуль што маленькае дзіцятка Пры апякунцы без маткі і таткі.

Спяваюць хлопцы з IV "ц" бельскай "тройкі"

Званочак Рапунцэль

(працяг: пачатак у 52 нумары за 2004 г.)

Багатыя людзі ніколі не задумваюцца пра тое, што ва ўсіх людзей, жабракоў і магнатаў, аднолькавыя пачуцці. Што гонар можа хавацца і пад блазнаўскай адзежай, а каханне, здольнае на самаахвярнасць — у самым бесклапотным і вясёлым чалавеку.

Няўмольна набліжалася ноч. У небе запалілася першая зорка, няхітрыя прыстасаванні акцёраў схаваліся ў вазку, але сёння не гучэлі смех і песні яго гаспадароў. Жвавы Марцэл кудысьці знік, а Агнешка, захутаная ў доўгі плашч, панурыўшы галаву, пайшла да вежы, не чакаючы, пакуль за ёй з'явяцца прыслужнікі.

Калі гаспадар замка скіраваўся да месца спаткання, то з задавальненнем убачыў, што красуня ўжо чакае яго. Прычым нецярпліва —

вунь з акна звешвающца светлыя косы Рапунцэль. Пан задаволена ўсміхуўся — чаго яшчэ чакаць ад валацужнай акцёркі! Трэба будзе добра ёй заплаціць за паслужлівасць. Ды яшчэ пасмяяўся з лёкаямі: ці не думае дурнічка наўсур'ёз, што ён, пан, палезе па яе косах наверх, як у спектаклі! I што ж там за Рапунцэль такая была насамрэч у Нямеччыне жанчына-волат, ці што, калі магла вытрымаць на сваіх косах вагу здаровага мужчыны?

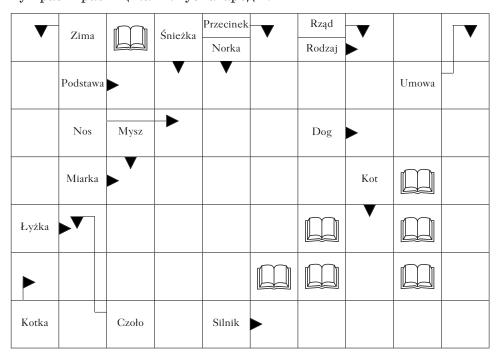
У пакоі з намаляванымі на столі залатымі зорамі пан убачыў, што яго красуня ўсё яшчэ стаіць, адвярнуўшыся да акна. Не зварухнулася яна і тады, калі пан падазваў яе да сябе. Відаць, вырашыла пагуляць у сціпласць...

(працяг будзе)

Людміла Рублеўская

Польска-беларуская крыжаванка № 3

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў "Зорку". Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку н-р 51: Гумар, хол, гама, пашпарт, свет, арка, мера, до, веравызнанне, хада, пасцель. Юха, смех, вера, перад, атава, мыш, прыз, нос, града, патрон, алень.

Узнагароды — фламастэры — выйгралі: Ася Якімюк і Кшысь Грыгарук з Кленікаў, Юстына Навіцкая з Нараўкі, Караліна Янюк з Масева, Іаанна Леанеўская з Міклашэва, Юстына Смольская з Новага Ляўкова, Эвеліна Ігнацюк і Наталля Янцэвіч з Чыжоў, Эвеліна Прабуцкая з Нарвы. Віншуем!

Паляванне на ваўка

каштаваў больш за добрага каня. Яго дрэсіроўка была складанай, маруднай і жорсткай. Яшчэ ў маленстве птаху зашывалі вейкі, каб пазбавіць яго зроку. Птушаня цалкам залежала ад свайго пана. Спачатку яго вучылі рэагаваць на гук, свіст, вокліч, характэрны жэст...

У час навукі яго прывязвалі шнурком за нагу — былі выпадкі, калі сляпы птах уцякаў. Сакольнік, які займаўся дрэсіроўкай, меў спецыяльную скураную рукавіцу. За паспяховае выкананне задачы сокал атрымоўваў улюбёнае смакоцце.

Маё ўлюбёнае месца

Найпрыгажэйшым месцам Малой айчыны з'яўляецца кавалак лесу каля маёй хаты ў Лясной. Калі я засумую, дык іду туды паплакаць і падыхаць свежым паветрам. У лесе часта можна ўбачыць сляды звяроў — зуброў, зайцоў, лісаў. Аднойчы я сустрэла там сям'ю аленяў, якія хутка схаваліся між дрэваў. Вясной у гэтым лесе зацвітаюць кураслепы. Белы дыван пакрывае ўсю зямлю. Можна тады на яе сесці ды глядзець, глядзець, глядзець...

Мартына ЛЕАНЕЎСКАЯ з Лясной

У сямейным настроі

Куцця, арганізаваная 5 студзеня ў Падставовай школе ў Арэшкаве, была вялікім сямейным спатканнем. Побач вучняў селі за посны стол бацькі, настаўнікі і святары. Паколькі амаль усе вучні — праваслаўныя, сабраныя наладзілі мерапрыемства перад святам Ражджаства Хрыстовага паводле юліянскага календара.

— Штогод нанова перажываем Хрыстовае нараджэнне. Кожны дом з'яўляецца Віфлеемам, а кожнае сэрца — пячорай, бо з намі ёсць Бог, — гэтымі словамі вучні ўвялі сабраных у спартыўнай зале ў святочны настрой. Дзеткі прадставілі інфармацыю і сцэнку, якія напомнілі гістарычныя падзеі перыяду Хрыстовага нараджэння. Дзеткі ўдала выступілі на фоне прыгожай дэкарацыі, якую падрыхтавалі разам з настаўнікамі. Побач ёлкі і гвязды зрабілі імітацыю лесу. Выступленні вучняў перапляталіся са спевам калядак. Школьны хор, якім кіруе настаўніца Беата Маркевіч, запрэзентаваў многа займальных калядак на літаратурнай беларускай мове.

Пасля супольнай малітвы сабраныя елі просвіру і радасна праводзілі час за посным сталом. Бацькі падрыхтавалі стравы паводле мясцовых рэцэптаў. Побач традыцыйных страваў прапанавалі вырабы з рыбы і селядцоў. Сярод гасцей былі візітатар Божага закону, мітрафорны протаіерэй Мікалай Келбашэўскі з Кляшчэляў і дырэктар Інстытута праваслаўнай культуры ў Гайнаўцы, протаіерэй Славамір Хвойка. Мясцовы святар, айцец Лявон Анхім сачыў за згоднасцю Куцці з праваслаўнай традыцыяй.

— Штогод ладзім у школе Куццю, каб падтрымаць традыцыю. У гэтым годзе падрыхтавалі мы святочныя нарады, якія вучні будуць прадаваць бацькам. Зараз дзеткі сабіраюць грошы на школьныя патрэбы, — заяўляе Генрыка Бліхаж, якая разам

Большасць калядак вучні праспявалі на беларускай мове

з настаўніцамі Бажэнай Давідзюк і Беатай Маркевіч была адказнай за падрыхтоўку мерапрыемства.

— Кожны год нешта дабаўляем і ладзім Куццю больш разнародна, — кажа дырэктар Гражына Беразняк.

Побач вялікіх сталоў стаяць доўгія драўляныя лавы. Наймалодшыя дзеткі сядзяць побач бацькоў. Старэйшыя вучні знаходзяцца асобна, а настаўнікі занялі месцы разам са святарамі.

— Я вельмі ўзрушыўся, калі выступалі дзеткі. Вядомыя нам некаторыя калядкі, якія прэзентавалі нашы вучні. У час Куцці можам успомніць, як у мінулым жылі нашы бацькі і дзяды, — кажа Аляксей Галёнка. — Мы задаволены, што можам спаткацца разам з вучнямі і на

За посным сталом спаткаліся вучні, бацькі і настаўнікі

стаўнікамі. Змагаліся за захаванне школы ў Арэшкаве і надалей будзем за гэта выступаць, каб можна было арганізаваць такія супольныя сустрэчы.

Вучні таксама ўзрушаныя супольным спатканнем. Сур'ёзны настрой хутка пераходзіць у радасную атмасферу, якую нясе надыход святаў.

- Некаторыя стравы, якія зараз спажываем, рыхтуюцца на Куццю ў маім доме. Не абыходзіцца ў нас без куцці, піражкоў з капустай, грыбамі і кампоту з груш, яблык і сліў, заяўляе Іаанна Галёнка з Пасечнікаў-Вялікіх.
- У час Ражджаства Хрыстовага мы з сяброўкамі калядуем. Спяваем калядкі, каб з намі радаваліся ў час святаў іншыя жыхары вёскі. У нас яшчэ можна спаткаць многа каляднікаў, гаворыць Магдаліна Галёнка, якая таксама жыве ў Пасечніках-Вялікіх.
- Мы любім святы Нараджэння Хрыстовага, бо тады ў нашых дамах з'яўляецца ёлка, прыязджаюць іншыя сямейнікі і мы атрымліваем падарункі, дабаўляе Паўліна Авярчук з Арэшкава.

Дзяўчаты са школьнага хору заяўляюць, што многа часу рыхтаваліся да выступленняў у час Куцці. Любяць яны спяваць, падабаюцца ім рэпетыцыі і выезды з хорам. Амаль усе вучні са школы ў Арэшкаве ходзяць на заняткі беларускай мовы.

- Пачалі мы ўжо рыхтавацца да беларускага дэкламатарскага конкурсу і падабралі беларускія тэксты, інфармуе настаўніца беларускай мовы Ірэна Герасімюк. Нашы вучні падпісваюцца на "Ніву". Чытаем у тыднёвіку расказы і рашаем крыжаванкі. Некаторыя нашы вучні атрымалі за правільныя адказы ўзнагароды.
- Хрыстос прыйшоў да нас, каб прыблізіць да Бога. Мы тут адчулі сапраўдны святочны настрой, заяўляе ў канцы спаткання візітатар Божага закону, айцец Мікалай Келбашэўскі. Вучням і іх бацькам не хочацца пакідаць поснага стала, за якім узнік сямейны настрой.

Аляксей Мароз

Змузыкай сябрую з дзяцінства

Талент Аліны Негярэвіч заўважаны быў у маленстве. Аднагодкі ў захапленні слухалі папулярныя песні ў яе натхнёным выкананні. Яны ж прарочылі: быць Аліне зоркай!

Сустрэць Аліну Негярэвіч — вядомага дырыжора беларускіх калектываў на Беласточчыне справа нялёгкая. Яна ў пастаянным руху. Зараз займаецца з бельскім калектывам "Куранты" — адным з лепшых беларускіх самадзейных хораў. І ўсё ж сустрэцца мне са спявачкай і заадно дырыжорам удалося. Карыстаючыся нагодай папрасіў я яе расказаць пра сябе, свае планы, уражанні, паездкі...

— Раскажыце, калі ласка, трохі пра сябе?

— З музыкай сустрэлася я яшчэ ў дзяцінстве. На гармоніку ігралі дзед і бацька. Маё зацікаўленне музыкай прывяло мяне ў музычныя школы, пачаткова ў Бельск і Беласток, а пасля ў Люблін, дзе я закончыла Музычны інстытут. Усё маё жыццё звязанае з музыкай. Ужо 18 гадоў працую настаўніцай ігры на віяланчэлі ў музычнай шко-

Аліна Негярэвіч

ле. Апрача таго была я мастацкім кіраўніком бельскага хору "Васілёчкі" і калектыву "Бярозкі" з Кнарыд. Цяпер у Бельску-Падляшскім вяду мужчынскі калектыў "Куранты", а апошнім часам стала я працаваць з хорам Гайнаўскага дома культуры.

— Чым патлумачыць Вашу цікавасць да беларускай песні і музыкі?

— З беларускай песняй сябрую з дзяцінства, таму што ў гэты час у нашай вёсцы вельмі папулярнымі былі нашы народныя песні. Спявалі іх мае дзяды, бацькі і гэта яны прывілі мне любоў да роднага.

— Ці ў рэпертуары хору "Куранты" маюцца польскія песні?

— Наш хор выконвае песні на розных мовах у залежнасці ад публікі і патрэбы. Апрача беларускіх песень спяваем таксама і польскія, таму што нашым калектывам зацікаўленае і польскае асяроддзе.

— Чым выклікана папулярнасць "Курантаў"?

— Я думаю, што песні ў выкананні мужчынскіх галасоў гучаць своеасабліва, да таго такі калектыў цяжка сустрэць на Беласточчыне.

— На якой вядомай сцэне марыце выступіць?

— Калектыў існуе два гады (ад 18 студзеня 2003 г.), а я працую з ім толькі год. Перад намі яшчэ многа сцэн, на якіх мы не выступалі. Мы будзем рады выступіць на любой сцэне, калі нас запросяць.

— Вы — прыхільніца народнай

песні. У якой ступені паўплывае гэта на Вашы творчыя планы?

— У далейшым наш рэпертуар будзе грунтавацца на беларускіх народных песнях. Будзем далей супрацоўнічаць з БГКТ, прымаць удзел у арганізаваных таварыствам мерапрыемствах, супрацоўнічаць з іншымі калектывамі ды свяваць, спяваць і спяваць...

— Лёс так распарадзіўся, што Вы сталі дырыжорам "Курантаў". Як прыгожай жанчыне працуецца са стройнымі мужчынамі?

— Вельмі выдатна. Гэта дысцыплінаваныя хлопцы, якія стараюцца рэгулярна хадзіць на рэпетыцыі. Я адчуваю вялікую пашану з іх боку. Прыемна працаваць з такімі прыгожымі мужчынамі (сярод іх і мой муж Андрэй).

— Пра што Вы марыце?

— Увесь час мару, каб павысіць мастацкі ўзровень калектыву, павялічыць колькасць яго членаў і мець адпаведныя строі, бо да гэтай пары харысты выступаюць у сваіх касцюмах.

— Дзякую за размову. У новым 2005 годзе жадаю Вам і "Курантам" моцнага здароўя, высокіх узлётаў і звонкіх беларускіх песень.

Гутарыў Віктар Бура

Хор Пецярбургскай кансерваторыі імя П. Чайкоўскага пад кіраўніцтвам Барыса Тэўліна ў Беластоцкай філармоніі

Хор Праваслаўнага брацтва імя Міхала Архістраціга з Мінска пад кіраўніцтвам Алены Дыхтыеўскай у Беластоцкай філармоніі

"Величание" ад Фестывалю

Навагодні падарунак— кампакт-дыск XXIII Фестывалю царкоўнай музыкі Гайнаўка 2004

Асобы Фестывалю царкоўнай музыкі Гайнаўка 2004: Рамуальд Твардоўскі (старшыня журы), Мікалай Бушко (дырэктар Фестывалю і Фонду "Царкоўная музыка"), Ірэна Парфянюк (дырэктар арганізацыйнага бюро Фестывалю)

Фонд "Царкоўная музыка" (biuro@festiwal-hajnowka.pl) прапануе нам выслухаць на кампактным альбоме найцікавейшыя творы царкоўнай музыкі ў выкананні найлепшых хораў XXIII Міжнароднага фестывалю царкоўнай музыкі Гайнаўка 2004, які праводзіўся ў Беластоку 25-30 мая 2004 г.

Альбом пачынае вакальны ансамбль "Малітва" велічным выкананнем гімна "Величание". Велічаюць і ўшаноўваюць Тварца захопленыя царкоўным напевам бельгійцы з аматарскага камернага хору з мястэчка Росдаль, лаўрэаты III узнагароды. "Пад Тваю міласць" звяртаецца хор праваслаўнай парафіі з Казанлыка ў Балгарыі. Малітву "Благаславі, душа мая, Госпада" выконваюць харысты рознага ўзросту і прафесій, студэнты царкоўнага песнапення патрыяршага "Падвор'я" ў Маскве. Харысты з малой вёскі Ляхавічы на Палессі калісьці на фестывалі выканалі песню "Страдальная Маці" — тут прадстаўляюць яе студэнты тэалогіі з Прэшава. Найлепшы ў 2004 годзе аказаўся мужчынскі хор парафіі св. Міколы ў Хельсінкі, які выканаў тры творы: адзінагалосы, шматгалосы "Елицы во Христа" і грузінскі "Приидите поклонимся". Хор "Алилуя" з Сафіі выконвае сучасную кампазіцыю

"Гімн свсв. Кірылу і Мяфодзію". Наступныя творы гэта малітвы да музыкі сучасных кампазітараў — "Отча наш" — хор з Калугі і "Легенда" з Драгобыча, таксама "Во царствии Твоем" Р. Твардоўскага, па-ўкраінску, "Хвали душе моя Господа" ды "Хвалите Бога с небес". Хор Гданьскай політэхнікі выконвае "Иже Херувимы", "Воскресение Христово", а дзяўчаты з Дзіцячага хору "Саптаге" з Оршы — "Малое славословие". Хор Беластоцкай політэхнікі запрапанаваў у альбом "Хвалите Имя Господне" і "Богородице Дево". Літоўскі хор "Aukras" з Клайпеды дастойна і прыгожа прадстаўляе "Богородице, Дево, радуйся" (з "Усяночнага дбання" С. Рахманінава). Хор Папскай тэалагічнай акадэміі — прыклад экуменічнай ролі фестывалю; заспяваў ён "Тебе поём" ды "Хвалите Бога с небес". Вялікі хор — амаль у 60 асоб — дзяржаўнага універсітэта ў Томску выканаў велічна малітву Багародзіцы, а студэнты музыкі з Кішынёва — "Lauda Domunuli". Сапраўдным духоўным і мастацкім пірам будзе выслухаць пераможцу фестывалю прафесійны хор Праваслаўнага брацтва з Мінска. Гэты хор у 22 асобы выконвае шэсць твораў. Завяршаюць альбом — "Многая лета". (лук)

Фота з АРХІВА ФЕСТЫВАЛЮ

Фестывальная публіка ў Палацы Браніцкіх

Непаўторныя імгненні жыцця беларускай прыроды, якія нібыта зачараваныя адлюстраваны на старонках кнігі "Край"...

http://by-kraj.com

ся трымаць у руках і гартаць старонкі фотаальбомаў. Прыцягальнасць такіх выданняў заключаецца ў магчымасці ўбачыць тое імгненне ў жыцці наваколля, якое ў наступную пару года, месяц, гадзіну і нават хвіліну змяняецца непазнавальна і назаўсёды. Як казалі мудрацы ў старажытнасці: "У адну і тую ж раку нельга ўвайсці двойчы". І гэта вельмі слушна, бо вада, у якой ты быў, імгненне таму назад уцякла, амыўшы твае ногі, і ніколі не ўдасца дакладна паўтарыць усё тое самае з той жа самай вадой і з тым жа самым часам.

Дзякуючы Інтэрнэту мы можам убачыць непаўторныя імгненні жыцця беларускай прыроды, якія нібыта зачараваныя адлюстраваны на старонках кнігі "Край". Гэты фотаальбом дае магчымасць убачыць наваколле такім, якім яго ўбачыў фатограф Вадзім Грудзько. Вось як пра яе распавядаецца на сайце http://by-kraj.com:

"Укладальнікі абышліся без папулярных у наш час камп'ютэрных эфектаў і мантажу. Перад намі кавалкі рэчаіснасці менавіта ў тых межах і фарбах, у якіх угледзеў іх аўтар. Высокая якасць друку дазваляе бачыць дакладна ўсе нюансы. Кніга не мае традыцыйных пачатку і канца. Яна пачынаецца з любога боку і гартаецца да сярэдзіны. Толькі ў адным выпадку Вы праглядаеце здымкі, размешчаныя вертыкальна, а ў другім — гарызантальна.

Дайшоўшы да сярэдзіны Вы атрымліваеце магчымасць пазнаёміцца з уражаннямі ад гэтае кнігі паэта Рыгора Барадуліна".

Трэба адзначыць, што сам сайт ёсць своеасаблівым пераказам зместу кнігі. На старонках сайта, як на старонках выдання адкрываюцца выяўленні здымкаў прысвечаных той ці іншай тэматыцы. З большага ўсе яны

Пэўна кожнаму з нас даводзілатрымаць у руках і гартаць стаонкі фотаальбомаў. Прыцягальасць такіх выданняў заключаецца

тычацца жывой прыроды, але ёсць і такія, на якіх паказаны тварэнні чалавечых рук, а дакладней — збудаванні, дамы, цэрквы.

Галоўная старонка "Краю" (так называецца сайт) вельмі неардынарная. На салатавым фоне размешчанае нібыта драўлянае кола ад воза. Вакол яго камяні — яны своеасаблівыя выйсці да розных рубрык сайта. Таксама выйсцямі ёсць і пруткі кола, якія ў сваю чаргу падзяляюцца на чатыры часткі. Гэтыя часткі змяшчаюць наступныя падрубрыкі: "Поры года", "Чатыры стыхіі", "Людзі. Жывёлы. Адвечнае. Створанае" і "Поры сутак". Клікнуўшы на любую з іх мы выходзім да тых здымкаў, якія адпавядаюць выбранай тэматыцы.

Цікавымі ёсць і назвы камянёў, што размешчаны вакол кола. "Парасткі будучыні", "Павеў зялёнага ветру", "Зялёная песня галін", "Будзёны адбітак жыцця", "Абуджэнне цішыні" і многія іншыя настройваюць на рамантычны лад падчас прагляду калекцыі фотаздымкаў кнігі "Край".

Клікнуўшы на любы з выйсцяў мы пераходзім на аднатыпна пабудаваныя старонкі. Уверсе злева назва сайта, побач, так бы мовіць, адміністрацыйныя выйсці: "Шукаць", "Аб кнізе", "Пра нас", "Замаўленне" і "Слайдшоў". Распавядаць пра першыя чатыры хіба няма сэнсу усё зразумела з названняў. Што ж тычыцца пятага, то яно, праўдападобна, не цалкам адпавядае назве, бо з'яўляецца таксама своеасаблівай пошукавай сістэмай.

Усе фотаздымкі паказваюцца па 10 штук. Праўда, такі фармат можна змяніць. Для гэтага ёсць адпаведны значок у верхнім правым вугле старонкі.

Варта адзначыць, што сайт двухмоўны. Да пераходу на англійскую версію служыць спасылка з літарамі "eng".

Уладзімір Лапцэвіч

У Беларусі афіцыйныя спаборніцтвы па плаванні праводзяцца з 1924 года. У 1936 г. у Мінску быў збудаваны першы басейн пад дахам...

Беларусь, беларусы...

Як вада скрозь пальцы

Беларускае плаванне апошнім часам выклікае пераважна расчараванні. Апошняй стратай стаў ад'езд прымы айчыннага басейна Алены Попчанкі. Папраўдзе, з'ехала яна яшчэ раней, паколькі ўвесь час трэніравалася на блакітных дарожках замежжа. Цяпер жа Попчанка ў год пеўня афіцыйна выходзіць замуж за француза і пераязджае ў Францыю.

Нашы плыўцы губляюцца як вада скрозь пальцы. Яшчэ раней у Нідэрланды з'ехала Алена Рудкоўская чэмпіёнка і бронзавая прызёрка алімпійскіх гульняў 1992 года. Пасля сканчэння кар'еры яна выйшла замуж у краіну цюльпанаў, нарадзіла там дзіця. А самы славуты беларускі плывец Сяргей Каплякоў ужо даўно жыве і працуе ў Расіі. Колькі год таму з-за выяўлення допінгу была часова адлучана ад афіцыйных спаборніцтваў "залатая рыбка" беларускай вады Аляксандра Герасіменя. Тэрмін дыскваліфікацыі юнай плыўчыхі ўжо мінуў, але нешта нічога не чуваць пра вяртанне Сашы Герасімені, якая была ўлюбёнай фігурай многіх журналістаў.

У Беларусі афіцыйныя спаборніцтвы па плаванні праводзяцца з 1924 года. У 1936 г. у Мінску быў збудаваны першы басейн пад дахам. Зараз у краіне звыш 70 крытых водных аб'ектаў. Для краіны з 10-мільённым насельніцтвам гэта мізэр (атрымваецца адзін басейн на 140 тысяч жыхароў). Не дзіва, што і плыўцы ў Беларусі не фармуюцца плеядамі. Зрэдчасу, аднак, вырастаюць майстры экстра-класа. Яшчэ ў часы Савецкага Саюза згаданы Каплякоў на манрэальскай (1976) і маскоўскай (1980) алімпіядах заваяваў ажно 4 медалі (па два залатых і срэбных). Тры з узнагарод былі заваяваныя ў эстафетах, але вартасці дасягненням ураджэнца Оршы

дадае той факт, што тады ў плаванні разыгрывалася значна менш камплектаў медалёў. На рахунку Каплякова таксама прызавыя месцы ў плаванні вольным стылем на розных чэмпіянатах, а таксама рэкорды свету і Еўропы.

Эльвіра Васількова была срэбнай і бронзавай прызёркай маскоўскай алімпіяды 1980 года, Ірына Ларычава— чэмпіёнкай СССР у 1981 годзе.

У 1996 годзе на першым чэмпіянаце Еўропы ў 25-метровым басейне ўзышла зорка Аляксандра Гукава з Мінска. На так званай кароткай вадзе ён перамог на дыстанцыі 200 м і быў трэцім на адлегласці 100 м брасам. Праз год Гукаў пацвердзіў свой высокі ўзровень, стаўшы чэмпіёнам кантынента на сваіх каронных дыстанцыях брасам ужо ў 50-метровым басейне. Нейкі час моцна выступаў гродзенец Ігар Каляда, але пасля "згубіўся", так і не замацаваўшыся ў эліце. А зусім нядаўна "ўсплыў" 23-гадовы плывец вольным стылем з Гомеля Станіслаў Невяроўскі, які паказаў добрыя вынікі на этапе Кубка свету.

У жанчын Наталля Бараноўская здолела заваяваць бронзавы медаль чэмпіянату Еўропы ў 1999 годзе. Пасля яе асноўныя спадзевы ў жанчын ускладваліся на Герасіменю, сясцёр Ганну і Марыю Шчэрбаў, Алену Попчанку. Ніхто з іх па розных прычынах так і не здолеў узняцца на алімпійскі п'едэстал у Афінах. Нядаўна адбылася натуральная змена дзяржтрэнера зборнай краіны. У снежні 2004 года на пасадзе галоўнага трэнера нацыянальнай дружыны Беларусі Віктар Сямёнаў змяніў Наталлю Шаламіцкую. Сямёнаў вядомы як трэнер Аляксандра Гукава, а таксама бронзавых медалістаў еўрачэмпіянатаў кралістаў Алега Рухлевіча і Дзмітрыя Каліноўскага.

Уладзімір Хільмановіч

Занатоўкі кантрабандыста

Усходні вектар

— Ды задалбалі гэтыя ляхі! Дзяруць з нас тры шкуры. А мы ўжо і па адной не маем. То хабар ім валачы, то паі да паўсмерці. Колькі можна цярпець? — пераймаўся Алесь. — Не паспеў з адным расплаціцца, другі паўзе па грошы. Мы хто? Кантрабандысты ці мафіозі? Ці ведаеце, хлопцы, чым адрозніваецца кантрабандыст ад мафіозі?

Хлопцы толькі паціснулі плячамі. Ніхто дагэтуль нават і не спрабаваў задумацца пра такое філасофскае пытанне. Жыццё ёсць такое, якое ёсць. Стаіць на мяжы нейкі паўдурак у мундзіры і ты мусіш яму заплаціць, каб правезці лішнюю літруху спірту. А мафіозі ён, ці проста падняволены, які дзеліцца сваім нелегальным прыбыткам з начальнікам, цябе, папраўдзе, мала цікавіць. Такое жыццё. Не падмажаш — не паедзеш. Каб нешта знайсці, трэба спачатку нешта кінуць наперад.

— А я вам растлумачу, чым адрозніваецца звычайны бандыт ад мафіозі, — не супакойваўся Алесь. — Бандыты дзеюць самі па сабе. У іх ёсць свой кодэкс гонару і пэўныя абавязкі перад бандыцкай супольнасцю. І ўсё на гэтым. А мафіозі — гэта бандыты, якія маюць падтрымку і ахову дзяржаўных структур. У іх не толькі няма аніякага кодэксу гонару, але і гонару ўвогуле. Для іх важным ёсць толькі загад зверху. І яны яго мусяць выканаць. Адным словам— бюракратыя. Вось і тут яе развялі. Беларускаму мытніку заплаці, польскаму заплаці, а сабе застаецца дуля. Пара мяняць вектар дзейнасці.

— А што ты прапаноўваеш, — нясмела спытаўся Васька. — Мы ж, кантрабандысты, таксама народ трошкі незаконапаслухмяны. Мусім дзеіць у тых варунках, якія ёсць.

— Мы?! — абурыўся Алесь. — Ды мы эліта! У нас гонар — найвышэйшы закон. Мы можам парушаць што хочаш. І законы дзяржаўныя, і законы свету злачыннага, і нічым не пераймацца. Бо мы жывём па законах сумлення. Амаль па Бібліі. Робім людзям толькі тое, што сабе жадаем. Вось ты адмовіўся б, каб хтосьці прадаў табе гарэлку танней чым у краме?

Аргумент быў сапраўды перакананаўчы. Хто табе адмовіцца ад таннейшага. Ды і адчуць вартасць сваёй прафесіі каму не даспадобы. Але Васька не супакойваўся.

- І што ты прапаноўваеш? дамагаўся ён. Можа, каб не даваць хабару, нам пайсці працаваць у калгас? Растлумач людзям, пра што ты тут распінаешся цэлую гадзіну?
- І растлумачу, упэўнена заявіў Алесь.
   Хопіць нам хабар гэтым сабакам даваць.

Пара мяняць вектар дзейнасці. На ўсходні. Там мытняў няма. Вязі ў Расію ўсё што хочаш. Асабліва там добра купляюць золата. Бярэм у Польшчы золата на ўсе грошы што ёсць і сам чорт нам не брат.

Перспектывы разбагацець на золаце зацікавілі ўсіх. Ды і сапраўды абрыдла хабар даваць палякам. Каб хоць усё па-чалавечы было. А то дзяруць з цябе грошы, ды яшчэ з такім выглядам, што ласку табе робяць. Аб'ядналі мы свае капіталы, ды гайда па золата для маскалёў.

На беластоцкім рынку золата было тады больш чым ва ўсіх золатакапальнях свету. Ды і ніхто нікога не падманваў. На працягу дзевяностых гадоў дваццатага стагоддзя не зарэгістравана аніводнага выпадаку, каб замест золата падсунулі штосьці інше. Мы накуплялі ланцужкоў і браслетаў ды рушылі, паціраючы рукі ад мяркуемага прыбытку, у Маскву. Мытняў на ўсходняй мяжы Беларусі сапраўды не было. Але як толькі мы ступілі на перон беларускага вакзала ў Маскве, адразу зразумелі — мытні ў Расіі паўсюль.

Першы міліцыянер, які нам трапіўся на шляху, адразу запатрабаваў грошы. Яго не цікавіла хто мы, адкуль мы і чаго прыехалі.

— Хочаце ў Маскву — плаціце, — бессаромна заявіў ён, гледзячы паверх нас бескаляровымі маргалкамі, над якімі ззяла какарда з двухгаловым арлом.

Плаціць нам справа звыклая. Але калі перавозячы кантрабанду ў Польшчу мы плацілі най-

больш два разы, раз беларускаму мытніку і раз польскаму, то Расія нам паказала цуды вымагальніцтва. Грошы з нас здзіралі ўсе хто меў уладу. Часамі здавалася, што каб гандляваць у Маскве, трэба даць хабар усім масквічам. А іх жа там дзесяць мільёнаў. На ўсіх, калі разабрацца, фізічна не прывязеш столькі золата. А як мы перасталі даваць хабар, тлумачачы што ўжо заплацілі, нас арыштоўвалі, прывозілі ў пастарункі, білі і гаварылі толькі адно слова: "Деньги". І нават калі мы ўрэшце прызналіся, што мы кантрабандысты, але ўсё ў нас ужо забралі, нейкі міліцэйскі начальнік заявіў:

— А мне ўсё адно. Будзьце хоць кантрабандысты, хоць тэрарысты. Спярша заплаціце, а пасля рабіце што хочаце. Мяне гэта ўжо не цікавіць.

Вярнуўшыся ў Беларусь, без грошай і тавару, мы спыталіся ў Алеся:

— Ну як табе ўсходні вектар нашай дзейнасці?

Той не зразу адказаў. Задумаўся. А пасля падмаргнуў левым вокам, ды рассмяяўся:

— Аблупілі, хлопцы, нас да ніткі. Няма чаго туды больш сунуцца. У Расіі ніколі не будзе кантрабандыстаў. І таму мне іх шкода. Кантрабандыст толькі тады кантрабандыст, калі ёсць мяжа ды мытня. А як няма адной мяжы, то іх тады мноства. Кожны міліцыянт робіць сваю. А дзе няма кантрабандыстаў — ёсць толькі тэрарысты.

Сымон Нальшанскі

Вачыма Міры

Зузанна і старэчы

Аўтобус у той бок з Беластока едзе хутка. Заблудаўская ваколіца — спальня для тых, хто мае работу ў Беластоку. І беластачане купляюць сабе ўчасткі, бу-

дуюцца. Паўгадзіны на аўто — гэта не даўжэй, як на гарадскім аўтобусе калывацца ў цэнтр. Багацейшыя будуюцца, каму ў змозе паставіць мураванку. Тыя мураванкі новыя — не такія, як "вілы"-пушачкі, з шэрых блёкаў, з плоскімі дахамі, бы з аднае таліі карт. Цяпер вядома, дзе кароль, дзе абшарпаны валет, а дзе якая дама. Гмінныя ці не гмінныя. Вясковыя ці местачковыя. Чыя хата з краю...

Вось мы едзем на аўтобусе. Як кожны чалавек. Хто падрэмвае краявід за акном прыгожы, але вядомы да кожнае травінкі. Платы, хаты. За адной вёскай: амаль у чыстым полі — блёкі. Пасляпэгеэраўскія, ці іншыя там. Жывуць людзі ў цяпле, з ваннамі, як у горадзе. Абы хапіла грошай заплаціць за такую раскошу. Каму хапае? — Ягоная справа. Чыя справа? Калі хату ў вёсцы маеш, сцены ды плот хаваюць цябе ад чужых. І сабака каб злосны быў. А ў блёку сцяна спалучае. Чуеш усенька. Усе таксама чуюць, што ў цябе тварыцца. Што ў вушах, на вачах — тое і на языку. Калі людзі не глядзяць тэлевізар, дык шукаюць тэлесерыялаў у ваколіцах лаўкі пад блёкам. Тыя лавачкі — зусім як тыя, што пад платамі ў суседняй вёсцы стаяць... Для гледачоў, слухачоў і ўдзельнікаў драмы.

У гэтым блёку ў вёсцы Д. усё мяняецца. Сыплюцца сцены, патухае раптам святло. Не руіна ён яшчэ, але свойская халупа, якой прыдаўся б рамонт альбо хоць добрая пачыстка. Але не мяняецца сям'я Б. Відаць, жывецца тут ім добра. Пенсіі хапае на дваіх. Дзеці ўжо даўно вывеліся ў свет, да старых нават не заглядваюць, не цікавяцца. Дарэчы, найахвотней і суседзі паўцякалі б, калі б мелі куды.

Ганна X. уцякла. На той свет. Пры жыцці была кватаранткай над су-

жонствам Б. Тры гады пераступалі ёй дарогу, абзывалі...

— І кабеце села сэрца, — кажа сусед Сцяпан К. — Штовечар грукалі ёй у падлогу. Ціхмяная такая была Гандзя. Нікога не зачапіла. Можна было на яе разлічваць, пазычыць ці то грошы, хоць не мела шмат, ці што яшчэ...

— Лілія Б. абвінавачвала яе ў тым, што ейны муж да яе хадзіў. А той, каб даказаць, што нічога не было між імі, на вачах у жонкі пабіў "каханку" перад блёкам... А што было ў пад'ездзе!..

 А яна да ўсіх яго прыкладвае. Ледзь лазяць абое, але як пачнуць шарпацца з людзьмі, то не разнімеш, — дадае пані ў берэце. — Ганну давялі да інфаркту, але кожная з нас мае тут пекла. Падала была на іх у суд Івона. Трыццаць гадоў дзяўчыне, стала ў нас толькі працаваць. Файная такая. Ніхто там не пытаўся, ці ёсць у яе хлопец, ці няма. Хто цяпер скажа, што ў трыццаць ты ўжо старая дзеўка! Дык як прыклала яе да свайго старога Лілія Б., дык праходу не было. Абзывала, шарпала. А пасля і ён узяўся. Сама бачыла: запынілі пад блёкам, схапілі і так вішчалі на яе, што я аж паліцыю вызвала. Дык і мне дасталася пасля. Так што на гэту тэму ў мяне больш не пытайце, я хачу яшчэ жыць спакойна.

— А ці будзеш, Лютачка! — махае рукою Сцяпан К. — Тады давялося ім плаціць штраф за знявагу, але Івона ўцякла. І работу кінула, цяпер у Беластоку беспрацоўная сядзіць. А цяпер вось за пані Зузанну ўзяліся. Пані Зузя, я і не здзіўляюся, вы такая гладкая бабка...

Пані Зузанна, былая чыноўніца, цяпер без пасады, бо на пенсіі (значыць, да нічога непрыдатная), да таго пакуль непрызнаная (бо пішучая класічную лірыку) паэтэса — ідэальная ахвяра для пары старэчаў. Панапісвала, вось, каб ратавацца, у пракуратуру просьбы памагчы ёй у змаганні з крыўдзіцелямі. Прыгожым, квяцістым стылем, спасылаючыся на дэмакратыю і мараль. Суды такую літаратуру лічаць за тавар памешанай душы, варты сметніцы. Івона наняла была адваката, і хутка гродскі суд разабраўся ў дзейнасці драпежнай бяззубай парачкі. А, можа, лепш было б усім блёкавым кагалам неяк правучыць спадарства Б., адправіць на перавыхаванне ці... лячэнне?

Міра Лукша

Багацце Малой айчыны

Настаўнікі праваслаўнай рэлігіі запрашаюць вучняў IV-VI класаў пачатковых школ і I-III класаў гімназій прыняць удзел у літаратурна-паэтычным конкурсе "Багацце Малой Радзімы". Кожны ўдзельнік абавязаны прыслаць адну працу (нарыс, рэпартаж, апавяданне, артыкул, верш, апісанне). Працы трэба даслаць да 15 лютага 2005 года на адрас: Цэнтр праваслаўнай культуры, 15-420 Беласток, вул. св. Мікалая, 5.

Ацэнка прац будзе праведзена ў наступных катэгорыях: вучні IV-V класаў пачатковых школ, вучні VI класаў пачатковых школ ды I класа гімназіі і II-III класаў гімназіі. Арганізатары дапускаюць да конкурсу працы напісаныя двума або трыма аўтарамі. Вынікі будуць аб'яўлены ў сакавіку 2005 года.

За дэталёвай інфармацыяй можна звяртацца па тэлефоне: 663-52-26.

(мох

Асвячэнне вады

У 2002 годзе ваду асвяціў мітрат Аляксандр Такарэўскі; побач протаіерэй Анатоль Такаюк

На гэтым тыдні праваслаўныя вернікі адзначаюць свята Богаяўлення, якое нагадвае пра хрышчэнне Госпада Ісуса Хрыста ў рацэ Іардан. Хрышчэнне Гасподняе, якое называюць яшчэ Вадохрышчам, Богаяўленнем і Эпіфаніяй, гэта адно з найважнейшых дванадзесятых свят у праваслаўным календары і мае прыпамінаць, што адраджэнне чалавека адбываецца з удзелам Святога Духа і вады. У прыходах у гэты дзень пасля набажэнства адбываецца асвячэнне вады.

Абрад асвячэння вады ў вадаёмах прыпамінае тую падзею, калі святы Іаан навучаў на берагах Іардана і хрысціў людзей. Ісусу Хрысту споўнілася тады трыццаць гадоў і разам з іншымі ізраільцянамі прыйшоў да святога Іаана, каб той ахрысціў Яго. У Евангеллі ад Мацвея (Матф.: 3, 13-16) напісана: "Тады прыйшоў Ісус з Галілеі на Іардан да Іаана, каб ахрысціцца ў яго. Іаан жа стрымліваў Яго і гаварыў «Мне трэба хрысціцца ў Цябе, а Ты прыходзіш да мяне?» Але Ісус адказаў яму: «Цяпер дапусці, бо так належыць нам здзейсніць усякую праўду». Тады Іаан Яго дапускае. Ахрысціўшыся, Ісус адразу выйшаў з вады. І вось адчынілася Яму неба і ўбачыў Іаан Духа Божага, Які сыходзіў як голуб і на Ісуса апускаўся. І голас з неба гучна прамовіў: «Гэты ёсць Сын Мой любімы, у Якім Мая добрая воля»".

Па гэтай прычыне — з'яўлення трох Асоб Святой Тройцы ў час хрышчэння — свята называецца яшчэ Богаяўленнем. Свята Іардана адзначае каля двухсот мільёнаў вернікаў усходніх цэркваў у свеце, а з гэтага ліку ў Польшчы каля шасцісот тысяч праваслаўных і каля двух тысяч грэка-католікаў. Хрышчэнне Гасподняе пачынаецца 19 студзеня і працягваецца тры дні; яго папярэджвае поснае Навячэр'е Богаяўлення (18 студзеня). Напярэдадні свята Іардана — другі раз пасля Навячэр'я Ражджаства Хрыстовага — рыхтуецца куцця. У гэты перыяд спяваецца таксама калядкі.

Асвячэнне вады адбываецца 19 студзеня. У многіх прыходах захавалася традыцыя асвячання вады ў рэках, ручаях, азёрах. Пасля набажэнства, названага ліціяй, усе вернікі ідуць з працэсіяй да вадаёмаў, дзе святар трохкратным апусканнем крыжа ў ваду асвячае яе. Асвечаную ваду вернікі набіраюць у бутэлькі, слоікі, збаны і іншы посуд ды нясуць дадому. З'яўляецца яна пасля на стале ў час розных святкаванняў побач хлеба і солі дзеля засцеражэння ад зла; гэтаю вадою святары асвя-

чаюць дамы, калі з малітваю наведваюць сваіх прыхаджан.

Асвячэнне вады сімвалізуе і асвячэнне цэлай прыроды. Праваслаўныя вераць, што свянцоная вада мае ачышчальную моц, таму і трымаюць яе дома на працягу цэлага года — да наступнага Вадохрышча. Асвячаюць ёю дамы і сямейнікаў, п'юць у час цяжкай хваробы альбо перад важнымі рашэннямі.

У многіх прыходах ад нейкага часу не асвячаецца вады ў рэках, галоўным чынам па прычыне забруджанасці яе ад цывілізацыі. Асвячэнне вады адбываецца там пры храмах у адмысловым посудзе пад спецыяльным балдахінам, як каля Міхайлаўскай царквы ў Орлі (на здымку), або каля калодзежа.

У час урачыстай літургіі, калі хор спявае трапар "Калі Ты, Госпадзі, хрысціўся ў Іардане, выявілася сведчанне Троіцы, бо голас Айца сведчыў аб Табе, Узлюбленым Цябе Сынам называючы, а Дух, у выглядзе голуба, сцвердзіў праўдзівасць гэтага слова. З'явіўся Ты, Хрысце Божа, і асвяціў свет, слава Табе", угару выпускаюцца галубы.

У Орлі на Вадохрышча прыходзіць у царкву асабліва многа вернікаў, пераважна жанчын. Асвячэнне вады адбываецца на царкоўным пляцы каля ўпрыгожанага ёлкамі балдахіна, пабудаванага дзякуючы намаганням настаяцеля а. Аляксандра Такарэўскага. Вада для асвячэння нарыхтавана ў вялікім металічным катле і вёдрах. Бацюшка асвячае ваду і ў вялікіх пасудзінах, і ў малых, якія падыходзячыя да яго вернікі трымаюць у руках.

У Орлі — як гэта я неаднакратна заўважыў — хвіліна асвячэння вады выклікае ў многіх вернікаў вялікую нервовасць. Людзі хочуць як найхутчэй прабіцца пад балдахін з вадою і тоўпяцца, ціснуцца, пхаюцца — як пры камуне перад крамай — быццам апасаючыся нястачы асвячонай вады; а яе хапае ўсім. Некаторыя вернікі набіраюць гэтай вады больш, каб падзяліцца ёю з аднасяльчанамі, якія не змаглі прыбыць асабіста.

Асвячоная вада па-грэчаску называецца агіясмай і з'яўляецца вялікай царкоўнай святыняй. Яна, у прыватнасці, прызначаецца хворым і тым, якія па розных прычынах не могуць удзельнічаць у набажэнствах. Гэтай вадою апырскваюць дома і велікодны хлеб.

Другі дзень свята Іардана— 20 студзеня— гэта ўспамін Іаана Хрысціцеля.

Міхал Мінцэвіч

Hiba TUBA

PL ISSN 0546-1960 NR INDEKSU 366714

Nakład: 1 964 egz. Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка

Старшыня: Яўген Вапа. Адрас рэдакцыі: 15-959 Bialystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. росzt. 149. Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22. Internet: http://niva.iig.pl/ B-mail: redakcja@niva.iig.pl Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа. Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба. Сакратар рэд.: Аляксандр Максімюк. Рэдактар "Зоркі": Ганна Кандрацюк-

Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран-Асташэвіч.

Канцылярыя: Галіна Рамашка. Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоц-

кая, Марыя Федарук. **Друкарня**: "Orthdruk", Białystok.

друкарня: "Orthoruk , Бланукок. Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wplat na prenumerate na II kwartał 2005 r. upływa 5 marca 2005 r. Wplaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały "Ruch" na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na II kwartał 2005 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 120,00; pocztą lotniczą Europa — 133,00; Ameryka Pln., Pld., Środk., Afryka, Azja, Australia — 147,00. Wplaty przyjmuje "RUCH" S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 68124010531111000004430494.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysylką w kraju wynosi 3,45 zł, a kwartalnie — 44,85 zł; z wysylką za granicę pocztą zwyklą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą priorytetową: Europa — 5,90 (76,70), Ameryka Pln., Afryka — 6,60 (85,80), Ameryka Płd., Środk., Azja — 7,40 (96,20), Australia — 9,60 (124,80). Wplaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika "Niwa", Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta BPH PBK SA Oddział w Białymstoku 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.

Беларускі юбілейны каляндар 2005

7 чэрвеня — **125** гадоў таму (1880) - Нарадзіўся Вацлаў Іваноўскі, беларускі грамадска-палітычны дзеяч, адзін са стваральнікаў Грамады, асветнік, выдавец, міністр асветы ў Радзе БНР.

8 чэрвеня — **110** гадоў таму (1895) — Нарадзіўся Ігнат Дварчанін, беларускі грамадска-культурны дзеяч, літаратуразнавец, паэт, педагог.

12 чэрвеня — 110 гадоў таму (1895) — Нарадзіўся Леапольд Родзевіч, беларускі палітычны і грамадскі дзеяч, драматург, публіцыст, паэт.

14 чэрвеня — **105** гадоў таму (1900) — Нарадзіўся Міхась Забэйда-Суміцкі, беларускі спявак, педагог, дзеяч эміграцыі.

18 чэрвеня — **75** гадоў таму (1930) — Нарадзіўся Яўген Петрашэвіч, беларускі кампазітар, педагог, аўтар песень, стваральнік і кіраўнік дзіцячага фальклорнага ансамбля "Дударыкі".

24 чэрвеня — **105** гадоў таму (1900) — Нарадзіўся Кузьма Чорны (сапр. Мікалай Раманоўскі), класік беларускай літаратуры, празаік, драматург, публіцыст.

29 чэрвеня — **80** гадоў таму (1925) – Нарадзіўся Юры Астроўскі, беларускі біяхімік, акадэмік, грамадскі дзеяч.

— Нарадзіўся Пятро Сакол (сапр. 🔭 турмы: Масальскі), беларускі паэт, перакладчык.

15 ліпеня — 595 гадоў таму (1410) — Адбылася Грунвальдская 🏻 ў бібліятэцы, а лягчэйшай працы бітва, разгром Тэўтонскага ордэну ў нас няма. войскам ВКЛ.

15 ліпеня — **105** гадоў таму (1900) тунель... - Нарадзіўся Уладзімір Дубоўка, беларускі пісьменнік, перакладчык.

— Нарадзіўся Антон Шукелойць, еш, што ў такі момант здзяйсняецбеларускі культурны дзеяч, этно- • ца кожная задума? граф, музеязнавец, актывіст беларускага руху ў замежжы (Нямеччына, ЗША).

27 ліпеня — **15** гадоў таму (1990) • — Вярхоўным Саветам была прынятая Дэкларацыя аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь.

28 ліпеня — **85** гадоў таму (1920) — Памёр Алесь Гарун (сапр. Прушынскі), дзеяч беларускага нацыянальна-вызвольнага руху, паэт.

9 жніўня — **95** гадоў таму (1910) -Нарадзілася Ларыса Геніюш (дзявочае Міклашэвіч), беларуская паэтка.

28 жніўня — **90** гадоў таму (1915) Нарадзіўся Часлаў Найдзюк, беларускі грамадскі дзеяч, пасля другой сусветнай вайны жыў у ЗША.

1 верасня — 90 гадоў таму (1915) Нарадзіўся Масей Сяднёў, беларускі літаратар, вязень савецкага канцлагера, дзеяч эміграцыі (Нямеччына, ЗША).

— Актам аб капітуляцыі Японіі скон- 🥻 3. вернік, які не прызнае царкоўначылася Другая сусветная вайна.

канферэнцыя Згуртавання беларусаў працэсу (напр. велагонкі) або шлях свету "Бацькаўшчына".

(1905) — Нарадзіўся Янка Туміло- • дзення, якая замацоўвалася на прасвіч, беларускі настаўнік, паэт.

Перамога войска ВКЛ.

Мікалай Лук'янюк Пажаданні

Пажаданні ў Новым годзе Усім палітыкам я шлю: Каб у згодзе пражывалі Сцераглі нашу зямлю.

Ці то левы, ці то правы — Ты аб гэтым добра знай: Маем мы адну дзяржаву, Пра яе ты добра дбай.

Тым, што голасна крычаць — Раты трэба закрываць. Што калісь яны рабілі? Цяпер пра ўсё забылі!

Як дзяржаву абкрадалі, За мяжою грошы клалі, Цяпер надалей крычаць, Што ім трэба памагаць!

Вось за гэта, мае мілы, Іх людзі не палюбілі. Такіх ад "карыта" трэба гнаць. Магчымасць маладым даваць.

"Даўціпы" Андрэя Гаўрылюка

Жонка турэмшчыка пасля наве-14 ліпеня — 100 гадоў таму (1905) дання яго звяртаецца да дырэктара

> – Ці не маглі б вы даць майму мужу лягчэйшую працу?

Што вы?! Ваш муж працуе

Але ён ноччу капае яшчэ нейкі

Глядзі, — кажа хлапец дзяў-**19 ліпеня** — **90** гадоў таму (1915) • чыне, — падаючая зорка! Ці веда-

- Мабыць, але я ў гэта не веру.

— Чаму?

Бо для гэтага ты занадта нясмелы.

Чорт сустракае беларуса, рускага і немца:

— Не вазьму вас у пекла, калі прыедзеце на нейкай машыне і выканаеце мой загад.

Беларус прыехаў на "Ладзе", немец на "Мерседэсе", рускі не з'явіўся. Чорт рашае:

– Нічога не зробіш, пачнем без яго. Мусіце так урэзаць нагою ў сваю машыну, каб тая разляцелася.

Беларус брыкнуў сваю "Ладу" і тая распалася на кусочкі. Немец 🌯 прыглядаецца "Мерседэсу", як да яго прылажыцца і пачынае смяяцца.

Чаму смяешся? — пытае беларус.

– Глядзі! Рускі едзе на танку.

У спальню ўбягае муж і засцігае жонку з суседам:

О-о-о, даражэнькая, а што ж я бачу?!

— Вось так: глядзі і вучыся!

16.01 - 22.01

Баран (21.03. — **19.04.)** Адчуеш вялікую сімпатыю асоб, на якіх табе залежыць. Ахвотна возьмешся за дабрачынныя справы. Пазбягай налягаць на прафесійныя, не пачынай пошукаў іншай працы. Замест "ціхіх дзён" з партнёрам, паразмаўляйце.

Бык (20.04. — 20.05.) Пастарайся як найчасцей выходзіць з дому, каб не правароніць цікавых падзей і людзей. Не расказвай усім што плануеш, бо хтосьці толькі чакае, каб табе падставіць нагу. Хатніх клопатаў не вырашай на сілу, бо сітуацыя можа заблытацца яшчэ больш.

Блізняты (21.05. — 21.06.) Зможаш быць трывалым і паслядоўным у сваіх намаганнях. Словы пра каханне партнёра табе не хапаюць, захочаш мець доказы. Марс захоча цябе змусіць да прафесійных змен.

Рак (22.06. — 22.07.) Нечаканыя грошы могуць памагчы выблытацца табе з клопатаў. 19-23.01. спрыяльныя акалічнасці, каб паказаць сябе з найлепшага боку, асабліва працадаўцам. З 21.01. могуць находзіць на цябе чорныя думкі; адгоніш іх, думаючы добра аб сабе і блізкіх.

Леў (23.07. — 22.08.) Да 19.01. знойдзеш развязку некаторых праблем, якія ў апошні час цябе трывожылі. Перад табою новыя шанцы. У пастаянных сувязях — ідылія. Дзверы твае кватэры не будуць зачыняцца.

Дзева (23.08. — 22.09.) Азвуцца ўспаміны. Яшчэ маеш сілы, каб дзейнічаць (потым аслабнеш). Час спроб у партнёрстве (каб гэта не быў час апакаліпсіса!). Можаш разлічваць на сяброў. Лепш выкінь старыя запіскі ды лісты. Нагода памножыць грошы.

 $\overline{\text{Шалі}}$ (23.09. — 23.10.) Прыемныя падзеі. Можаш запланаваць падарожжа. Адчуеш камфорт, калі пачнеш ашчаджаць. Сарганізуй камерную сустрэчу з сябрамі.

Скарпіён (24.10. — 21.11.) Найбольш увагі прысвячаеш зараблянню грошай. Цяжка ўседзець на адным месцы. Асабліва добрыя кантакты з далейшымі сваякамі. З партнёрам выявіце адзін аднаму ўсе свае таямніцы, вынікам чаго стане яшчэ глыбейшая духовая сувязь. Больш адпачывай.

Стралец (22.11. — 21.12.) Вялікі поспех у партнёрскіх справах. Без клопатаў дамовішся з каханай асобай; можаш на яе разлічваць. Зоркі заахвоцяць цябе да смелых дзеянняў ды планаў, нават калі ты яшчэ да іх не гатовы.

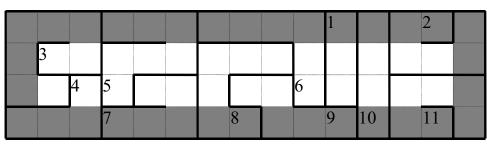
Казярог (22.12. — 20.01.) У канфліктных сітуацыях не ўпірайся пры сваім, а шукай кампрамісу — тады шмат што здабудзеш. Звярні ўвагу • на кагосьці, здавалася б, мала прыкметнага, але адказнага і амбітнага. Настрой можа небяспечна набліжац-

Вадалей (21.01. — 19.02.) Можаш спадзявацца грошай. Каля 20.01. Сярод чытачоў, якія на працягу • прыліў вітальных сіл, твае ідэі спамесяца дашлюць у рэдакцыю пра- дабаюцца іншым. Можа азвацца ста-

Рыбы (20.02. — 20.03.) Каля 17.01. знакаміты час для прафесійных спраў. Твой адкрыты падыход з'яднае табе прыхільнікаў. Можаш Рашэнне: У лістападзе гола ў са- 🖁 у сяброў шукаць парады на хатнія клопаты. 18 — 22.01. можаш мець Кніжныя ўзнагароды высылаем зусім нерэалістычны падыход да

Агата Арлянская

Адгаданка

1. сродак гужавога транспарту з аглоблямі, у якіх каню без бабы **2 верасня** — 60 гадоў таму (1945) • лягчэй, 2. несправядлівасць, абраза, • га расколу XVII ст. у Расіі і адмоў-10 верасня — 15 гадоў таму (1990) на адносіцца да афіцыйнай Права-У Мінску прайшла ўстаноўчая • слаўнай царквы, 4. стадыя нейкага руху арыштантаў да месца ссылкі, 19 верасня — 100 гадоў таму $^{\circ}$ 5. валакністая частка лёну для праніцы, 6. ацэнка горшая за тройку, **27 верасня** — 400 гадоў таму $\circ$ 7. іудзейскае свята ў памяць выха-(1605) — Адбылася Кірхгольмская ду з Егіпта або салодкая ежа з твабітва (сучасная тэрыторыя Латвіі — • рагу, якая пачэцца да Вялікадня, 8. Саласпілс) паміж войскамі ВКЛ на верасень, кастрычнік і лістапад, 9. чале з Янам Хадкевічам і Швецыі. • частка вупражы з клешчамі вялікая вялікаму каню, 10. горад абласнога

падпарадкавання ў Гродзенскай воб-(ш) ласці, 11. муж мацеры.

Адгаданыя словы запісаць у вызначаныя дарожкі, пачынаючы ад поля ца да дэпрэсіі. з лічбай. У светлых палях атрымаецца рашэнне — народная прыкмета.

вільныя рашэнні, будуць разыграны • рая хвароба. кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 48 нумара Дупло, вуліца, стан, Ге, Уладзімір, Аўстрыя, Езавітаў, вада.

Васілю Петручуку з Беластока і Ля- • спраў, захавай развагу! вону Федаруку з Рыбалаў.

